

Eskişehir Kent Basını ve Gazeteciliği Üzerine Bir Profil Denemesi: Gazetecilerin Kent Basınına İlişkin Tutumları

Yrd. Doç. Dr. Erdal DAĞTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Banu DAĞTAŞ

anadolu üniversitesi
iletişim bilimleri fakültesi, basın ve yayın bölümü
edagtas@anadolu.edu.tr / bdagtas@anadolu.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın konusunu, tekelleşmiş yaygın basın karşısında, Eskişehir özelinden yola çıkarak kent basınının ve gazeteciliğinin öneminin ortaya konulması oluşturmaktadır. 2007 yılı itibariyle Eskişehir’de günlük olarak yayımlanan gazetelerin içerikleri ve bir kurum olarak yapısı, işleyişi, gazetecilerin çalışma koşulları ve gazetecilik mesleğine yaklaşımlarının analizi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Öncelikle, Eskişehir kent basınına oluşturan sekiz gazetenin (Ak Haber, Anadolu, Burç, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sakarya ve Sonhaber) içerikleri nitel metin analizi yöntemiyle çözümlenerek profilleri ortaya çıkarılmıştır. Eskişehir’de yayın yapan radyo ve televizyonlar ise bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Gazetelerin üretim aşaması, sahiplik yapısı, tirajlar/net satış oranları, siyasal ve ekonomik çevre ile olan etkileşim, editoryal özerklik, yaşanan sorunlar vb. unsurlar gazete temsilcileri ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgulardan yola çıkılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, Eskişehir kent basınının ekonomik sorunları olduğu ve kamu yararını öne çıkaran bir yayıncılık anlayışına sahip olduğu tespit edilmiştir.

anahtar kelimeler: Eskişehir basını, yerel basın, kent basını, kentsel dinamikler, Eskişehir basınının sorunları

Un essai en profil sur la presse et le journalisme de la ville d'Eskişehir : L'attitude des journalistes vis-à-vis de la presse de la ville

Résumé

Ce travail a pour but de mettre à jour l'importance de la presse et du journalisme d'Eskişehir et d'analyser sa spécificité comme la presse de la ville concernant l'année 2007, par son contenu, par sa structure en tant qu'institution, sa fonction, par les conditions de travail des journalistes et leur approche du métier du journalisme.

Nous avons mis à jour, à priori, les profils des huit journaux (Ak Haber, Anadolu, Burç, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sakarya ve Sonhaber) qui constituent la presse d'Eskişehir, par une analyse qualitative de contenu textuel. Les radios et les télévisions qui ont des émissions à Eskişehir sont tenues à l'écart de ce travail. Le stade de production, l'appartenance à un propriétaire quelconque, la proportion de tirage / vente nette, l'influence réciproque avec le milieu politique et économique, l'autonomie éditoriale, les problèmes généraux etc, sont évalués sur les données obtenues par des entretiens réalisés en détail avec les représentants des journalistes. Selon les données que nous avons obtenues, il existe des problèmes économiques, et, une conception de la presse publique qui met à l'avant l'intérêt commun à l'intérêt personnel

mots-clés : *la presse d'Eskişehir, la presse locale, la presse de la ville, les dynamiques urbaines, les problèmes de la presse d'Eskişehir*

A Profile Essay on Eskişehir City Press and City Journalism : The Attitudes of the Journalists Towards The City Press

Abstract

In this study, the importance of the city press and city journalism was introduced, taking Eskişehir case as a starting point. The aim of this study is to analyze the contents of the newspapers published in Eskişehir in 2007 and to analyze the structures and operations of the newspapers as organizations, the working conditions of the journalists and their attitudes towards journalism profession.

First of all, the profiles of the eight newspapers (Ak Haber, Anadolu, Burç, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sakarya ve Sonhaber), which compose Eskişehir city press, were revealed by qualitative text analysis. The radios and televisions, which broadcast in Eskişehir, were not included in this study. The production stages of the newspapers, their ownership structures, their circulations/ the

rate of net sales, their interactions with the political and economical environment, their editorial autonomies, their problems etc. were evaluated according to the data gathered from the deep interviews. According to the findings of the study it was determined that the city press in Eskişehir has economical problems and it has the sense of broadcasting which give priority to the public interest and and it has uniformity in the sense of news contents.

keywords: *Eskişehir press, local press, city press, urban dynamics, the problems of Eskişehir press*

Giriş

Türkiye’de, İstanbul merkezli tekelleşmiş bir medya gücünün varlığından söz edilebilir. Yerel ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren kent basını ve gazeteciliği ise, çok zor şartlar altında ve ciddi sorunlarla mücadele ederek kamu yararını öngören bir yayıncılık anlayışını yürütmeye çalışmaktadır. Kuşkusuz yerelde etkinlik gösteren tüm medya kanallarının sözü edilen yayıncılık anlayışını hedeflediğini söylemek iddialı bir yaklaşım olabilir. Bunun için, Türkiye’de İstanbul merkezli basın karşısında kent gazetelerinin kapsamlı bir analizi, kamu yararını hedefleyen yayıncılığa ilişkin yaklaşımlarının ne olduğunun ortaya konması ve yerel/bölgesel düzeyde yayın yapan kent basınının sağlıklı bir profilinin irdelenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu anlamda, 2007 yılı itibariyle Eskişehir özelinde günlük olarak yayımlanan sekiz yerel gazetenin (*Ak Haber, Anadolu, Burç, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sakarya ve Sonhaber*) içeriklerinin analizi ve üretim, tiraj/net satış oranları, profesyonel kadro, editoryal özerklik, siyasal ve ekonomik çevre ile etkileşim, gazetecilerin sosyal güvence ve hakları/örgütlülüğü, yaşanan sorunlar vb. konularda gazete temsilcileriyle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Eskişehir’de yayımlanan gazetelerin profillerini çıkarmak amacıyla gazete içerikleri sekiz ay süresince izlenerek (1 Haziran 2006-31 Ocak 2007) *nitel metin analizi* yöntemiyle çözümlenmiş; öte yandan gazete temsilcileriyle *derinlemesine görüşmeler* yapılarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Eskişehir basınının kent sorunlarını/dinamiklerini ve kent insanını önceleyen bir gazetecilik anlayışını benimsediği varsayımına bağlı olarak, çalışmada, yerel basın yerine *kent basını/kent gazeteciliği* kavramının kullanılması tercih edilmiştir¹. Bu çalışma ayrıca, Eskişehir kent basınının demokrasi kültürü ve çoğulculuk açısından, tekelleşen İstanbul merkezli yaygın basın karşısında bir alternatif olma/olabilme varsayımını da tartışmaya açmıştır.

1. Yerel Basın Üzerine Tanım Denemeleri: Kent Basını ve Gazeteciliği

Basın, gerek ulusal gerekse yerel düzeyde faaliyet gösteren toplumsal iletişim araçlarından biridir. Bireyler, ülke genelinde ya da yerelinde olup bitenden basın yoluyla haberdar olur, bilgi edinir ve kanaat oluşturur. Bu bağlamda yerel basın, yayımlandığı il ya da ilçede hem ülke genelinde hem de yerel düzeyde önem taşıyan haberlerin yer aldığı ve yerel halkla etkileşim içinde olan gazetelerdir.

Yerel basının Batı’daki tarihsel gelişim sürecine bakıldığında, yazılı basının doğuşuyla eş süreçte olduğu görülmektedir. Basın özünde yerel nitelikte

¹ Literatüre başvurulurken alandaki araştırmacıların benimsedikleri "yerel basın" kavramlaştırması, bu çalışmada da korunacaktır.

doğmuş, sanayileşme ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte ulusal ve uluslararası bir boyut kazanmıştır. Yerel ve bölgesel basın, İngiltere’de ulusal basının çekirdeğini oluşturmuştur. Fransa, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)², Almanya ve daha birçok Batılı ülkede basının ortaya çıkışı ve gelişimi başkentler ve metropol kentlerle, merkeze uzak kentlerde birbirine yakın tarihlerde başlamış ve paralel bir gelişme göstermiştir (Dağtaş 2000:38).

Küreselleşme sürecinin etkisiyle küçülen dünyada, yerel sorunların toplumun genelini daha fazla ilgilendirmesi, Batı’da yerel gazetelere olan ilginin artması ve gazetelerin sayfalarında yerel haberlere daha geniş yer vermesi sonucunu doğurmuştur (Öztürk 1992:152). Bu bağlamda, yazılı basının doğuşu, beraberinde *yerellik* kavramını da getirmiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda, yakın çevreye ilişkin geniş bilgi içeren gazeteler *yerel basın* olarak tanımlanmıştır.

Osmanlı’da ilk Türkçe gazetenin yayımlandığı 1831 yılından günümüze bir buçuk yüzyıldan fazla bir süre geçmiştir. II. Mahmut’un fermanı ile yayım hayatına başlayan *Takvim-i Vekâyi*’nin ilk Türkçe gazete olması bir yana, Türkiye’de gazeteciliğin tarihi daha eskilere uzanmaktadır (Tokgöz 1982:283). 1831’den sonra, basın ülke içinde geniş anlamda yaygınlaşmaya başlamış ve on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru da bugünkü anlamıyla *yerel gazete* olarak tanımlanan *vilayet gazeteleri* oluşmuştur. Türkiye’de yerel basının doğuşunu temsil eden vilayet gazetelerinden günümüze uzanan süreçte yerel basın adından sürekli söz ettirmiş, ancak hiçbir zaman Batı’daki örneklerine benzer güçlü bir görünüm sergileyememiştir.

Literatüre bakıldığında, yerel basına ilişkin birçok tanıma rastlanmaktadır. Ali Murat Vural (1999:44) genel bir yaklaşımla yerel basını, *"sınırları dar ve tanımlanmış bir yörede -ki bu yöre yalnızca bir kent ya da kasaba olabilir- o yöre halkını haberdar etmeye/bilgilendirmeye, eğitmeye, eğlendirmeye ve o yöre kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamaya yönelik yayıncılık faaliyeti içinde bulunan, aynı zamanda yöre halkının iletişim kurumu özelliğini taşıyan araç ya da araçlar bütünüdür"* şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka tanımda ise yerel basın, *"yurdun muhtelif yerlerinde özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde il, ilçe ve beldelerde günlük, haftalık veya daha fazla aralıklarla yayımlanan, yayımlandıkları mahallin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın istediklerini ilgililere aksettirmeyi hedefleyen yazılı basın organı"* olarak açıklanmaktadır (Ünal 1996:1068).

² ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde kent basınının gelişimine ve önemliliğine bakıldığı zaman üst düzeye ulaştığı görülebilir. Bu ülkelerde kent basını, ülke basınının temelini oluşturmaktadır. Bu gazetelerin önemliliğini, halka daha yakın oluşları ve halkın ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermeleri oluşturmaktadır. "Eyaletler bazında bakıldığında bölgelerin kent basınları, yaygın basından daha fazla ilgi ve saygı görmektedir. Örnek olarak, ABD’de California, Texas vb. eyaletlerin kent basınlarında faaliyet gösteren gazetelerin sayıları yüzlü rakamlarla ifade edilmekte ve tirajlarının da oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir" (Ganne 1992: 159-160).

Türkiye’de kimi kaynaklarda ise yerel basına, “*Anadolu basını*”ya da “*taşra basını*” olarak atıfta bulunulmaktadır. Genel bir görüş olarak da yerel basın denince akla, İstanbul dışında kalan kentlerdeki küçük çaplı, yaygın basının dışında yayıncılık faaliyetini sürdüren, tirajı ve net satış oranı yaygın basına göre çok daha az olan işletmeler gelmektedir. Oya Tokgöz de bu görüşü destekler nitelikte, Türkiye’de yayımlanan gazeteleri şu şekilde sınıflandırmaktadır: “(1) *Ulusal düzeyde egemen olan gazeteler*, (2) *Ulusal düzeyde egemen olmamakla beraber, belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmış olan gazeteler*, (3) *Yerel önemi dahi söz götürmeyen, kendine özgü nitelikler taşıyan Anadolu gazeteleri*”⁶ (1981:273).

Eskişehir özelinde günlük olarak yayımlanan gazetelerin temsilcileri ile yapılan görüşmeler sonucunda ortaya konan kent basını ve kent gazeteciliği kavramları, çalışmanın yazarları tarafından da benimsenmiştir⁴. Özellikle yatay/dikey ve çapraz tekelleşerek sahiplik yapısındaki yoğunlaşmayı ortaya koyan İstanbul merkezli yaygın basın karşısında, çok zor koşullar altında gazetecilik mesleğini yürüten ve kentsel dinamikleri ön planda tutarak, kentin ve kentte yaşayan insanların sorunlarına çözümler üretmeye çalışan yereldeki bu gazetecilik pratiğinin ruhunu *kent basını* ve *kent gazeteciliği* kavramlarının daha iyi karşılayacağı düşünülmektedir.

İstanbul kaynaklı yaygın basında, Eskişehir kentine ilişkin yayımlanan bir haber taşraya ait olmasına rağmen, Eskişehir halkı için yerel düzeyde önemli bir haberdır. Bu yüzden, kent basını her ne kadar yurt ve dünya konularını kapsasa da, içeriğini ağırlıklı olarak yerel konular oluşturmaktadır. Kent basını, yerel halk ve yerel gündelik yaşamla iç içe olduğundan, okuyucusunun beklentilerini ve önceliklerini daha iyi kavramaktadır. Kent basını taşıdığı biçim ve içerik bağlamında, yaygın basına göre daha farklı bir kimlik kazanmakta ve en az yaygın basın kadar önem taşımaktadır. Bu yüzden, kent basınının tirajlarının ve günlük net satış oranlarının azlığı düşündürücü olsa da; kent basınının, yaygın basın karşısındaki önemi, gerekliliği ve alternatif olabilme özelliği göz ardı edilmemelidir.

³ Tokgöz (1981: 276-291), burada ulusal düzeyde egemen olan gazetelere ilişkin İstanbul merkezli yayımlanan yaygın basını; belirli gelişmişlik düzeyine ulaşmış gazeteler olarak Ankara, İzmir, Adana, Bursa ve Konya basınına; Anadolu gazeteleri olarak da bölgesel olarak farklı il ve ilçelerde yayımlanan (çoğunun adları ve tirajları hakkında bile bilgi edinilemeyen) gazeteleri vurgulamaktadır.

⁴ Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, yerel basın, *Anadolu basını* ya da *taşra basını* kavramları yerine, *kent basını*/*Eskişehir basını* kavramı kullanılacaktır. Bu anlamda, sergilenen gazetecilik pratiği de kent gazeteciliği olarak tanımlanacaktır. *Kent basını* ve *kent gazeteciliği* kavramlarını, görüşme yapılan gazetecilerden İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni ve *Türkiye Gazeteciler Sendikası Eskişehir temsilcisi* Ali Baş (16.01.07) kullanmıştır. Çalışmanın yazarları da, kent basını kavramının, yerel basın ya da Anadolu basını gibi kavramlara göre daha işlevsel ve anlamlı olduğunu kabul ettiklerinden araştırmada bu kavramı kullanmayı tercih etmişler ve savunmuşlardır.

2. Yerelin Önemi: Kent Basınının Temel İşlevleri ve Özellikleri

Günümüzün küresel akışkanlığı⁵ içerisinde yer ve zaman duygusu altüst olan bireyler/topluluklar için yerellik[ler], sığınabileceği, dayanışma duygusuyla ortak eylemlilik içerisine girilebilecek, hâkim olanlar karşısında direnilebilecek bir "yer" sunmaktadır denilebilir. Bireylerin giderek karmaşıklaşan ve kendilerini daha sıradanlaştıran yaşam ile yeni bir bağ kurmalarını sağladığı, hoşnut olmadıkları şeyleri değiştirme yönündeki güçlerini ve umutlarını beslediği için de yerel basın belli bir önem taşımaktadır (Alankuş 2000:299).

Bu anlamda yerel basın, yayımladığı haberler, fotoğraflar, işlediği sorunlar, kentin ihtiyaçları ve kültürel-sosyal etkinlikleri aktarması ile bireylerde bir aidiyet duygusu yaratmakta ve ilgi çekmektedir. Bu nedenle hangi ülkede olursa olsun basın, iki yönlü ilerleme süreci içerisine girmiştir. Bir yandan, basın sınır ötesi bir bütünleşme sürecini yaşamakta, diğer yandan da yerel düzeyde (bölge, kent, kasaba vb.) yayın yapan ve yerel ihtiyaçları karşılayan bir görünüm sergilemektedir (Vural 1996:1063). Bir başka deyişle, günümüzde bir yandan küreselleşen bir yaygın basından; diğer yandan da, yerel düzeyde etkinliğini sürdüren kent basınından söz etmek mümkündür.

Kent basınının işlevlerine değinmeden önce, genel olarak medyanın temel işlevlerine bakmak faydalı olacaktır. Medyanın işlevleri "*haber vermek, bilgilendirmek, toplumsallaştırmak, güdülemek, tartışma ortamı yaratmak, eğitim, kültürel gelişmeye katkıda bulunmak, eğlendirmek ve toplumsal bütünleşmeyi yerine getirmektir*" (Kaya 1985:15-16). Medya genel bir kabulle yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra dördüncü erk olarak kabul edilmektedir. Toplumun/halkın sözcüsü ve kamu gözcüsü olma özellikleri de medyaya atfedilen önemli işlevlerdendir⁶. Medya ayrıca, verdiği haber ve yorumlarla kanaat oluşumuna ya da değişimine de katkıda bulunmaktadır.

Kent basınının işlevlerini, medyanın genel işlevlerinden bağımsız düşünebilmek mümkün değildir. Yukarıda değinilen unsurların yerele uyarlanmış haliyle bu işlevler, kent basınında da kabul gören genel işlevler olacaktır. Ancak, kent basınının, yaygın basından farklı olarak, daha çok kent insanının sorunlarına eğildiği, o kentin dinamiklerine vurgu yaptığı ve kente/bölgeye daha yakın olduğu için işlevleri biraz daha farklılaşmaktadır.

⁵ Öyle ki, zaman ve mekân arasındaki farklılıklar neredeyse yok olmuştur ve insanlar dünya genelinde şekillenen tüm olaylardan, haberlerden ve gelişmelerden anında bilgi sahibi olabilmektedir (Jeanneney 2006: 308-309).

⁶ Günümüzde medyanın, dördüncü güç olup olmadığı hakkında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Eleştirel yaklaşım, yaygın medyanın egemen gücün sözcülüğünü yaptığı ve özünü kaybettiği yönündedir. Medya, 19. yüzyılın ortalarından itibaren boy gösteren ticarileşme ve tekelleşme süreçlerinin ardından, teorik olarak ileri sürülen yasama, yürütme ve yargı güçlerinden sonra gelen dördüncü güç olma özelliğini kaybetmiştir. Bugün itibarıyla ticari medya, kendi çıkarları ya da egemen gücün çıkarları için yapılanmış bir güç merkezi haline gelmiştir.

Yaygın medya artık, geniş toplum kesimlerinin güvenini yitirmiş durumdadır. Bu doğrultuda yaygın medya, tartışmaların odağı olmuş ve muhalif ya da alternatif arayışların doğmasına neden olmuştur. Bu anlamda kent basını, yaygın basından farklı bir söylem kurma ve alternatif bir örgütlenme içine girme noktasında önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, yerel basının temel işlevleri, yöre insanında uyandırdığı aidiyet duygusu, yöresel kalkınma, kültür, eğitim ve sağlık hizmetlerinin gelişmesine katkıda bulunma, yerel yönetimleri denetleme ve yerel halkla-yerel yönetimler arasında iletişimi kurma, demokrasilerde katılımıcılığı artırma ve çoğulculuğu destekleme olarak sınıflandırılabilir (Vural 1998:14).

3. Türkiye’de Kent Basınının Genel Sorunları

Yerel basın günümüzde, Türkiye genelinde yaşamakta olduğu sorunların yanı sıra, ulusal düzeyde yayın yapan kuruluşların taşıdığı sorunların da farklı bir boyutunu yaşamaktadır. Türkiye geliştirmekte olan ve gelişimin sancılarını taşıyan bir ülke konumundadır. Ekonomik, siyasal ve kültürel sorunlar gerek yaygın gerekse yerel basının genel çerçevesini ortaya koymakta ve genel nitelikleriyle birlikte sorunlarını da belirlemektedir (Gezgin 2002:75). Bu bağlamda, yaygın basının sorunları olarak kategorize edilen unsurların bir bölümü, kent basınının da sorunları arasında yer almaktadır.

3.1. Yerel Okur İlgisizliği ve Yaygın Basının Bölge Sayfaları

Yerel okur ilgisizliği, yaygın basın açısından da var olan bir sorundur. Genel bir değerlendirme ile Türkiye okuma alışkanlığına ve bilincine ulaşamamıştır. 1960’lı yıllardan bu yana Türkiye nüfusu yaklaşık ikiye katlanırken, gazete tirajları 3 ile 6 milyon arasında oynamıştır. Bu dönemde okuma yazma oranı artarken, gazete okurları sayısında kayda değer bir artış görülmemiştir. Sözü edilen durumun nedenleri olarak, gazetelerin kârı önemeleesi, kalite konusunu önemsememeleri ve beraberinde halkın yurttaşlık bilincinin az gelişmişliği gösterilebilir. Son dönemlerde, televizyon haberciliği ve internetin okur sayısını düşürdüğünü ya da yükselmesinin önünde engel oluşturduğunu da söylemek mümkündür. Ancak, Türkiye’de gözlemlenen gerçek, hiçbir dönemde istenilen düzeyde okuyucu sayısına ulaşamamış olduğudur (Gezgin 2002:31). *Okur ilgisizliği*, yerel düzeyde çok daha önemlidir. Çünkü yerel basının var olabilmesi için, okuruyla iç içe olması, okurunun beklentilerine cevap verebilmesi gerekir. Bunun yanı sıra, sahip olunan okur sayısı saygınlığın derecesi olarak algılanmaktadır. Ayrıca, bu sorun beraberinde reklam alma sorununu da doğurmakta, okuru az olan ve takip edilmeyen bir gazeteye reklamverenler rağbet göstermemektedir (Vural 1999:158).

Yaygın basının bölge sayfaları, özellikle ulaşım olanaklarının, teknolojinin,

üretim ve dağıtım olanaklarının gelişmesi ile kabuk değiştirmiştir. Ancak, bu gelişimden yaygın basın kadar fayda sağlayamayan ve izleyici konumunda kalan kent basını günümüzde, yaygın basın kuruluşlarının değişik bölge ve illerde çıkartmış olduğu bölge ekleri ya da sayfalarından olumsuz yönde etkilenmiştir. Bir başka deyişle, okurlar hem yaşadığı yerden haber almak hem de ulusal anlamda bilgilenmek istemektedir. Dolayısıyla yaygın basının bu stratejisi, bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Zaten kendi arasında bir rekabet ortamında olan kent basını, yaygın basının bölge sayfaları ile daha da büyüyen rekabet ortamı (resmi ilan, reklam gelirleri vb. gelirlerin düşüşü ve okuyucu sayısının azalması gibi) sonucunda büyük zararlar görmektedir.

3.2. Profesyonel Kadro Eksikliği ve Yetersiz Teknoloji

Yerel basında *profesyonel kadro eksikliği*, içerik ve baskı kalitesi açısından kendini hissettirmektedir. Gazeteleri basan teknisyenlerin ve yazı kadrolarının belli bir profesyonel eğitim düzeyinde olmayışları, gazetenin içerik ve baskı kalitesi olarak yetersiz kalmasına yol açmaktadır (Girgin 2001:179).

Geleneksel anlamda varlığını sürdürmekte olan yerel gazetelerin çalışan sayılarının çok az olduğu gözlemlenmektedir. *Yetersiz kadro* olarak, sözü edilen gazetelerin çalışan sayıları 2 ile 6 arasında değişmektedir. Bazen bu sayı daha az, bazen de daha fazla olmak üzere değişmektedir. Yapılanma açısından değerlendirildiğinde, baba/oğul-kız, kardeşler, amca çocukları arasında gazetecilikle meşgul olma durumlarıyla karşılaşmaktadır (Tokgöz 1988:168). Asıl meslekleri genelde matbaacılık olan bu kişiler, gazeteciliği prestij sahibi olmak için yapmaktadır. Bu tip yerel gazetelerin genelinde, "alaylı" olarak tabir edilen ve gazetecilik üzerine hiçbir mesleki eğitim almamış kişiler çalıştırılmaktadır. Bu durum ise, düşük eğitim düzeyinde olanlarla yüksekokul mezunu olanlar arasında açık veya gizli rekabete yol açtığını söylemek yanlış olmayacaktır (Tokgöz 2001:16-17).

İstanbul, İzmir, Bursa dışında kalan diğer yerel gazetelerin % 21'inin ofset basım tekniğini kullanması *yetersiz teknoloji* sorununu doğurmaktadır. Geri kalanlar ise, eski yöntemlerle (tipo baskı) varolmaya çalışmaktadır. Teknolojik nedenlerden dolayı yetersiz kalan yerel gazeteler, hem içerik hem de görsellik açısından yaygın basınla rekabet edemez hale gelmektedir (Gezgin 2002:75).

3.3. Resmi İlan Sorunu ve Yaygın Basını Taklit Etme

Gazetelerin tek resmi gelirleri olan, *resmi ilanlar*, bu gelirden faydalanmak isteyenlerin sayısı çoğaldıkça ya da partiler adına gazetecilik yapanların artması ile gazetelerinde resmi ilanlardan gelen gelirlerinde o seviyede azalma olmakta ve bu durum da resmi ilan sorununu oluşturmaktadır (Girgin 2001:177).

Yaygın basını taklit etme, özünde kent basınının, yaygın basını örnek almak, onunla rekabete girmeye çalışmak gibi bir amacının olmasını ön gerektirmektedir. Kent basını, özellikleri bakımından yaygın basından ayrılmakta ve bu özellikleri sayesinde önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, yaygın basını popüler kültür ve magazinleşme süreçleri bağlamında takip eden, içeriklerini ve söylemlerini bu yönde belirleyen bir kent basını yapılanması kendisini gerileterek, alternatif olma özelliğini ortadan kaldıracaktır. Çünkü, kent basını üstlendiği misyon ve demokratik açılımları ile ayrı bir kulvardadır ve bu kulvarda ilerlemesi gerekmektedir. Kent basınından beklenen, yaygın basını taklit etmeyen, ait oldukları kentin sorunlarını en iyi biçimde sayfalarına aktaran ve kent insanına seslenen güçlü bir basın yapılanmasıdır. Bununla birlikte, diğer bir sorun ise, *habere ulaşma*, *haber kaynaklarının azlığı* ve beraberinde *yerel bürokrasinin açıklama yapma* konusunda gösterdiği zorluklardır.

4. Eskişehir’de Yayımlanan Kent Gazetelerinin Genel Görünümü

4.1. Tirajlar, Sahiplik Yapısı, Personel (Yaş, Eğitim, Cinsiyet), Bağlı Oldukları Mesleki Örgütler ve Haber Kaynakları

Eskişehir basınında sekiz adet gazete faaliyet göstermektedir. Alfabetik sırayla bu gazetelerin adları, kuruluş yılları ve logolarında yer verilen ifadeler şöyledir: *Ak Haber* (2000), "Eskişehir’in En İyi Gazetesi"; *Anadolu* (2003), "Halkın Sesi, Bölgenin Gazetesi"; *Burç* (2002), "Hergün Daha İyiye Daha Güzele"; *İki Eylül* (1988), "Eskişehir’in Gazetesi"; *İstikbal* (1954), "Lider Gazete Eskişehir’in Sesi"; *Milli İrade* (1968), "1968’den Gelen Kültür"; *Sakarya* (1947), "60 Yıllık Güven" ve *Sonhaber* (1984), "Eskişehir’in Sesi".

Eskişehir’in en eski gazetesi *Sakarya*, sahip olduğu personel sayısı ve günlük net satış oranıyla, Eskişehir’in en büyük gazetesi konumundadır (Bakınız Çizelge-1 ve Çizelge-2). Onu, benzer kriterlerle büyüklük sırasına göre *İstikbal* ve *Anadolu* gazeteleri izlemektedir⁷.

⁷ Gazetelerin baskı teknolojilerinin gelişkinliğinin bir göstergesi olan fotoğraf kullanımının da, ölçüm yapılmamakla birlikte, en çok *Sakarya*, *İstikbal* ve *Anadolu* gazetelerinde yoğun olduğu gözlemlenmiştir. Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07), "1 Mayıs 2007 itibarıyla web ofset baskıya başlayacaklarını" belirtmiştir.

Çizelge 1: Ocak 2007 İtibariyle Eskişehir Yerel Basınındaki Gazetelerin Tiraj ve Günlük Net Satış Oranları

Gazeteler	Tirajlar/ Baskı Sayıları	Bayii Satışları	Abone Sayıları	Günlük Net Satış Oranları
Ak Haber	1000	300	300	600
Anadolu	5500	4500	550	5050
Burç	750	50	350	400
İki Eylül	2000	850	350	1200
İstikbal	5200-6000	3300	2000	5300
Milli İrade	2800	850	1350	2200
Sakarya	9500	8000	600	8600
Sonhaber	1600	540	400	940

Çizelge 2: Ocak 2007 İtibariyle Eskişehir Yerel Basınındaki Gazetelerde Çalışanların Mesleki Konumlara Göre Dağılımı

Gazeteler	İdari Personel	Teknik Personel	Muhabir Sayısı	Sürekli Yazar	Serbest Yazar
Ak Haber	3	5	5	3	3
Anadolu	2	2	10	3	8
Burç	1	1	2	5	2
İki Eylül	4	3	7	5	7
İstikbal	5	8	10	7	4
Milli İrade	2	3	7	7	-
Sakarya	7	10	12	8	20'den fazla
Sonhaber	1	2	4	2	6

Gazetelerin sahiplerinin gazeteci/matbaacı olup olmadıkları açısından bir sınıflama yapıldığında, sadece *Burç*, *İki Eylül* ve *Milli İrade* gazetelerinin sahiplerinin gazeteci/matbaacı olmadığı görülmektedir (Bakınız Çizelge-3)⁸. Ancak bu gazetelerden, *İki Eylül* ve *Milli İrade* gazetelerinin kendi matbaaları vardır. Kendilerine ait matbaaları olmayan gazeteler, siyah-beyaz basılan Ak Haber ve *Burç* gazeteleridir.

⁸ Bu çalışma tamamlanırken *İki Eylül* gazetesinin sahiplik yapısı değişmiştir. Birkaç ticari sektörde çalışan Kanal 26 televizyonunun sahipleri, *İki Eylül* gazetesine ortak olmuşlardır. Böylece, Eskişehir medyasında ilk çapraz tekelleşme de gerçekleşmiştir.

Çizelge 3: Eskişehir’de sahibi gazeteci/matbaacı olan ve olmayan gazetelerin sınıflandırılması

Sahibi Gazeteci/Matbaacı Olan Gazeteler	Sahibi Gazeteci/Matbaacı Olmayan Gazeteler
Sakarya İstikbal Anadolu Sonhaber Ak Haber* Sonhaber	İki Eylül** (İnşaat) Burç (Ayakkabıcılık) Milli İrade*** (Deri - Tekstil)

*Ak Haber gazetesinin matbaası yoktur.

**İki Eylül gazetesinin kendine ait matbaası vardır.

***Milli İrade gazetesinin kendine ait matbaası vardır.

Ak Haber ve Burç gazetelerinin dışındaki diğer altı gazeteden Anadolu, İki Eylül, Milli İrade ve Sonhaber gazetelerinin birinci ve son sayfaları olmak üzere toplam iki sayfası renkli; İstikbal ve Sakarya gazetelerinin ise 1, 3, 16 ve 18’inci sayfaları olmak üzere toplam dört sayfası renkli basılmaktadır⁹. Sakarya gazetesinin üçüncü sayfası diğer gazetelerden farklı olarak, "birinci sayfa" gibi tasarlanmaktadır. Bunun nedenini, Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07) şöyle açıklamaktadır: "Birinci sayfa gazetenin vitrin sayfasıdır. Bu güzel sayfa yeri gelsin iki tane olsun, yeri gelsin üç tane olsun. Bu uygulamayı Türkiye’nin en çok satan gazetesi Posta başlatmıştır. Biz onları modellemek için değil, kaliteyi incelemek için yaptık."

Gazeteler içinde *Ak Haber* ve *Sonhaber* dışındaki tüm gazeteler, birinci sayfa haberlerini logo üstünden sürmanşet olarak vermektedir. Birinci sayfadaki haberlerini her gün logo üstünden sürmanşet olarak vermeyen *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07), bu tercihlerini şöyle açıklamaktadır: "Diğer gazeteler, çok sıradan haberleri logo üstünden vermektedir. Biz sadece ulusal bayramları ve Eskişehirspor’un önemli maç sonuçlarını logo üstünden veriyoruz."

Eskişehir kent gazetelerinde istihdam edilen personelin eğitim, yaş ve cinsiyetle ilgili sayısal verileri ise şöyledir: *Eğitimle* ilgili veriler *sürekli yazar, muhabir, teknik personel* ve *idari personel* olarak toplanmıştır. Toplanan verilere göre en fazla üniversite eğitilmiş personelin (% 48.68) istihdam edildiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla, lise eğitilmiş personel (% 42.76), ortaokul eğitilmiş personel (% 7.89) ve ilkokul eğitilmiş personel (% 0.65) gelmektedir (Bakınız Çizelge-4).

⁹ Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07), "1 Mayıs 2007’den itibaren, gazetenin 8 sayfası renkli olmak üzere, toplam 24 sayfa olarak çıkacağına" vurgu yapmıştır.

Çizelge 4: Ocak 2007 İtibariyle Eskişehir Yerel Basınındaki Gazetelerde Çalışan Gazetecilerin Yaş, Cinsiyet ve Eğitim Değişkenlerine İlişkin Konumlarının Dağılımı

Gazeteler	Yaş (Sürekli yazar ve muhabir)		Cinsiyet (Sürekli yazar ve muhabir)		Eğitim (Sürekli yazar, muhabir, teknik ve idari personel)			
	50 Yaş Altı	50 Yaş Üstü	Kadın	Erkek	İlk	Orta	Lise	Üniv.
Ak Haber	7	1	3	5	–	1	4	6
Anadolu	11	2	4	9	–	–	11	14
Burç	7	–	2	5	–	–	4	1
İki Eylül	8	2	2	8	1	7	4	5
İstikbal	14	3	–	17	–	2	10	18
Milli İrade	10	4	1	13	–	1	10	6
Sakarya	14	6	3	17	–	–	19	18
Sonhaber	8	–	1	7	–	1	3	6
Toplam	79	18	16	81	1	12	65	74
Yüzde (%)	81,45	18,55	16,50	83,50	0,65	7,89	42,76	48,68

Üniversite eğitilmiş personelin toplam sayısı olarak (74 kişi), gazetelere göre dağılımı şöyledir: *Sakarya* gazetesi (18), *İstikbal* gazetesi (18), *Anadolu* gazetesi (14), *Milli İrade* gazetesi (6), *Sonhaber* gazetesi (6), *Ak Haber* gazetesi (6) ve *Burç* gazetesi (1). Eşdeyişle, en fazla üniversite eğitilmiş personel, *İstikbal* ve *Sakarya* gazetelerinde, en az ise *Burç* gazetesinde istihdam edilmektedir.

Lise eğitilmiş personelin toplam sayısı olarak (65 kişi) gazetelere göre dağılımı ise şu şekildedir: *Sakarya* gazetesi (19), *Anadolu* gazetesi (11), *İstikbal* gazetesi (10), *Milli İrade* gazetesi (10), *Ak Haber* gazetesi (4), *Burç* gazetesi (4) ve *Sonhaber* gazetesi (3). *Lise* eğitilmiş personelin en çok *Sakarya* gazetesinde, en az ise *Sonhaber* gazetesinde istihdam edildiği görülmektedir.

Ortaokul eğitilmiş personelin toplam sayısı olarak (11 kişi) gazetelere göre dağılımı da şöyle şekillenmiştir: *İki Eylül* gazetesi (7), *İstikbal* gazetesi (2), *Milli İrade* gazetesi (1) ve *Sonhaber* gazetesi (1). İlkokul eğitilmiş personel toplamda 1 kişidir ve *İki Eylül* gazetesinde istihdam edilmektedir.

Bu sayısal veriler değerlendirildiğinde, Eskişehir basınında üniversite ve lise eğitilmiş personelin sayısal olarak sırasıyla en çok *Sakarya*, *İstikbal* ve *Anadolu* gazetelerinde istihdam edildiği tespit edilmiştir.

Tüm gazetelerdeki *fikir işçisi (sürekli yazar ve muhabir)* sayısı 97'dir. Bunların % 83.50'si erkek, % 16.50'si kadındır. Bir başka deyişle, Eskişehir

basınındaki kadın gazeteci sayısı, erkek gazeteci sayısının 1/5'i kadardır. 97 gazeteci içindeki 16 kadın gazetecinin, gazetelere göre dağılımı sırasıyla şöyledir: *Anadolu* gazetesi (4), *Ak Haber* gazetesi (3), *Sakarya* gazetesi (2) ve *Sonhaber* gazetesidir (1).

Kent gazetelerinde çalışan fikir işçilerini (sürekli yazar ve muhabir), *eski ve yeni kuşak* olarak ayırt edebilmek için, "50 yaş üstü gazeteciler" ve "50 yaş altı gazeteciler" ayırımına gidilmiştir. Bu ayırım çerçevesinde, toplam 97 fikir işçisinin % 81.45'i 50 yaşın altında ve % 18.55'inin ise 50 yaşın üstünde olduğu tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, Eskişehir basınında çalışan gazetecilerin 1/4'ü 50 yaşın üstünde, 3/4'ü ise 50 yaşın altındadır. 50 yaşın üstündeki gazetecilerin sırasıyla gazetelere göre dağılımı şöyledir: *Sakarya* (6), *Milli İrade* (4), *İstikbal* (3), *Anadolu* (2) ve *Ak Haber* (1). *Burç* ve *Sonhaber* gazetelerinde, 50 yaşın üstünde gazeteci olmadığı tespit edilmiştir.

Kent gazetelerinde çalışan gazetecilerin, üye oldukları *mesleki örgütler* açısından somut sayısal veriler elde edilememiştir. Gazete temsilcileriyle yapılan derinlemesine görüşmelere göre, gazetecilerin büyük çoğunluğunun Eskişehir Gazeteciler Cemiyeti'ne (EGC) üye oldukları gözlemlenmiştir. Yine gazetecilerin EGC'ne kıyasla daha az oranda Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti (ÇGD) Eskişehir Şubesi'ne üye oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Eskişehir kent basınında çalışan gazetecilerin yaklaşık 1/4'ünün de Türkiye Gazeteciler Sendikası'na (TGS) üye oldukları gözlemi aktarılabilir.

Gazetelerin kendi muhabirleri ve haber kaynakları dışında, *Anadolu Ajansı (AA)* ve *İhlas Haber Ajansı'nın (İHA)* bölge ve yurt haberlerine abone oldukları ve özellikle polis-adliye haberlerini bu ajanslardan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gerek görüşme yapılan bazı gazetecilerin ifadelerine dayanarak gerekse kendi incelemelerimizden hareketle, gazetelerin yurt ve dünya haberlerinde kaynak olarak *internete* de başvurdukları gözlemlenmektedir.

Eskişehir'de yayımlanan gazetelerin kent dışında (çevre il ve ilçelerde) dağıtımlarının yapıp yapılmadığına bakıldığında; *Ak Haber*, *Burç* ve *İki Eylül* gazetelerinin çevre il ve ilçelerde satılmadığı, diğer gazetelerin (*Anadolu*, *İstikbal*, *Milli İrade*, *Sakarya*, *Sonhaber*) ise satıldığı tespitine ulaşılmıştır.

4.2. Gazetelerin Sayfalarının Değerlendirilmesi

Gazeteler öncelikle ortalama *sayfa sayıları*¹⁰ açısından değerlendirildiğinde; *Sakarya* ve *İstikbal* gazetelerinin 18 sayfa, *İki Eylül* gazetesinin 14 sayfa ve diğer gazetelerin (*Ak Haber*, *Anadolu*, *Burç*, *Milli İrade* ve *Sonhaber*) 12 sayfa olarak yayımlandıkları görülmektedir.

¹⁰ Eskişehir kent basınından kimi *gazeteler*, bazı hafta sonları sayfa sayılarını arttırabilmektedir. *Anadolu* gazetesi, aylık ve 24 sayfa olarak yayımladığı *İş Dünyası* isimli tabloid formatta bir eki gazete ile birlikte ücretsiz vermektedir.

Gazetelerin sayfalarında *kent haberleri ve köşe yazıları dışındaki ortak temalar* şöyledir: Spor, ilan ve reklam, yurt haberleri, dünya haberleri, ekonomi, kent rehberi ve sağlık/güzellik.

Gazetelerin sayfalarında *ortak olmayan temalar* ise şöyledir: *Anadolu, İstikbal* ve *Sakarya* gazetelerinde ganyan/koşu rehberi bölümleri bulunmaktadır. *Ak Haber* dışındaki tüm gazetelerde bulmaca sayfaları vardır. Yine *Ak Haber* ve *Burç* gazeteleri dışındaki diğer gazetelerde (*Anadolu, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sakarya* ve *Sonhaber*) bölge sayfaları bulunmaktadır. *Anadolu* gazetesinde "Amfi" adıyla ve *Sonhaber* gazetesinde ise "Kampus" ismiyle üniversite sayfaları bulunmaktadır. *Burç* ve *İstikbal* gazeteleri dışındaki diğer tüm gazetelerde (*Ak Haber, Anadolu, İki Eylül, Milli İrade, Sakarya* ve *Sonhaber*) günlük astroloji falı bölümleri vardır. Yine *Ak Haber, Anadolu* ve *İki Eylül* gazeteleri dışındaki diğer gazetelerde (*Burç, İstikbal, Milli İrade, Sakarya* ve *Sonhaber*), "Sinemalarda Bu Hafta" bölümü bulunmaktadır. Kent gazeteleri içinde sadece *Burç, Milli İrade* ve *Sonhaber* gazetelerinde "Televizyon" bölümü bulunmaktadır. *Burç* gazetesinde düzenli olarak "dini konularla ilgili" bir sayfa; *Sonhaber* gazetesinde "Eskişehir Konuşuyor" isimli ülke ve kent gündemiyle ilgili sokak röportajlarını içeren bir sayfa; *İstikbal* gazetesinde "Ne İstiyorsan Aç Söyle"; *Milli İrade* gazetesinde "Sizin Köşeniz" ve *Sakarya* gazetesinde ise "Eskişehir Günlüğü" isimleriyle okur köşeleri bulunmaktadır.

5. Gazetecilerin Eskişehir Basını Hakkındaki Tutumları

5.1. Kent Basınının Karşılaştığı Temel Sorunlar: Maddi Sorunların Çözümü Kaliteyi Getirebilir mi?

Yapılan görüşmeler neticesinde sorunları sıralamada farklılıklar gözlemlense de, *Ak Haber* gazetesi dışında diğer yedi gazetenin temsilcileri yerel basın çalışanlarının yaşadığı *ekonomik zorlukları* en önemli sorunlardan biri olarak görmüşlerdir. Ücret düşüklüğü, sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakılma, asgari ücret düzeyinde maaşlar, sendikasılaştırma faaliyetleri, kent basını çalışanlarının kendi haklarını savunmada örgütlü bir birliktelik sergileyemeyişleri, devletin yerel basına olan katkılarının yetersizliği ve özel ilan/reklam potansiyelinin azlığı ekonomik sorunların ortaya çıkmasındaki önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle *Sonhaber* ve *İki Eylül* gazetelerinin temsilcilerinin bu konuda yaptıkları vurgular, diğer gazetelere kıyasla daha belirginlik kazanmıştır. Özetle görüşme yapılan gazete temsilcileri ekonomik zorlukları hem kendi yaşam standartlarının düşüklüğü, hem de "daha iyi bir gazete çıkaramama" olarak değerlendirmektedirler. Kent gazetelerinin ekonomik kaynak yetersizliğini, *Anadolu* gazetesi genel müdürü ve Eskişehir Gazeteciler Cemiyeti (EGC) Başkanı Yılmaz Karaca (09.01.07) şöyle açıklamaktadır:

"Yerel basın çalışanları olarak karşılaşılan genel sorunların başında

ekonomik sorunlar gelmektedir. Yerel gazetelerde çalışanların iyi bir ücret aldıkları söylenemez. Yerel gazetelere resmi ilanın dışında hiçbir devlet katkısı ya da teşviği olmadığı için gazeteler de kendi yağlarıyla kavrulmaya çalışmaktadır. Eskişehir'de özel ilan potansiyelinin çok olduğunu söylemek pek mümkün değil. Hal böyle olunca yerel gazeteler de daha fazla yatırım yapamamaktadır. Bazı gazeteler daha nitelikli gazete çıkarmak için mücadele verip, daha kaliteli ve daha çok eleman çalıştırmaya yönelirken, bazı gazeteler daha masrafsız gazete çıkarmaktadır. Ancak bu iki tür gazetenin aldığı resmi ilan ise hemen hemen aynıdır. Bu hem adaletsizlik yaratmakta hem de rekabet ortamında daha iyi gazete çıkarmayı amaçlayanlara engel olmaktadır."

Kent basınında çalışan fikir işçilerinin ekonomik ve sosyal haklarının durumunu ise, *Milli İrade* gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07) şu şekilde değerlendirmektedir:

"Yerel gazetelerde çalışan gazetecilerin pek çoğu asgari ücretle yetinmek zorunda. Bugün pek çok işyerinde birtakım sosyal haklar ve ikramiyeler vardır. Ancak yerel basında maalesef ne ikramiye ne de sosyal haklar söz konusu. Normalde bir işyerinde çalışırsınız, sendikalı olursunuz. Sendika sizin hak ve menfaatlerinizi korur. Artık biz sendika işine giremiyoruz. Her nedense A kurumundaki sendikasızlaştırmayı kaleme alıp, irdeliyoruz ancak iş kendimize gelince bir birliktelik sağlayamıyoruz."

Her ne kadar gazete temsilcileri sendikasızlaştırma sorunu çerçevesinde sosyal haklar ve maddi durumlarının kısıtlılığında söz etseler de, Eskişehir'de TGS'ye üye gazetecilerin sayısal azlığı bizleri gazetecilerin/muhabirlerin bu konuda harekete geç(e)medikleri/tepkisiz kaldıkları sonucuna götürmektedir. Kuşkusuz bunda, gazetecilerin farklı ekonomi politik dinamikleri göz önünde bulundurulması etken olmaktadır denilebilir.

Görüşme yapılan gazetecilerin büyük bölümü, kent basınında çalışan fikir işçilerinin eğitim ve kültür düzeyini yetersiz görmektedir. Bu da, Eskişehir yerel basınında nitelikli eleman sorununun tartışılmasına neden olmaktadır. Kaldı ki, Eskişehir'de iki üniversitenin olması ve bu üniversitelerden birinde İletişim Bilimleri Fakültesi bünyesinde Basın ve Yayın Bölümü'nün olmasına rağmen, bunun olumlu yansımalarının çok sınırlı olduğuna işaret edilmektedir. *İstikbal* gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07), kent gazetelerinin ekonomik sorunları nedeniyle nitelikli eleman çalıştıramama durumunu şöyle açıklamaktadır:

"Haberin pahalı bir şey olduğunu düşünmüyor patronlar. Biz çalışanlara göre haber pahalı bir iştir. Nasıl pahalı bir iştir? Bir haberi takip etmek, insanların ilgiyle okuyacağı bir haberi ortaya çıkarmak bir bedel istiyor. Ama gazete patronlarının gözünde, haber her zaman her yerde olabilen bir şey, hiçbir para harcamadan elde edilebilen bir şey. Anlayış bu olunca da, patronlar o haberi getiren adama para vermeyi de fazla görüyor, asgarisini veriyor. O zaman da nitelikli basın çalışanı bulamıyorsunuz. Bu bir alışkanlık haline gelince de, nitelikli olabilecek insanlar bu sektöre girmiyorlar."

Burç gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07) ise, kent basınındaki "nitelik" sorununu, çok fazla üniversite mezunu gazetecinin olmamasına bağlamaktadır: "Yerel basında çok fazla üniversite mezunu çalışmıyor, genelde ilkokul-ortaokul mezunu. Deneyim de çok önemli ama, kültür seviyesinin de belli bir düzeyde olması gerekiyor. Muhabirlerin teknolojiye hâkim olması, kuramsal açıdan donanımlı olması, komünizm, faşizm nedir, bunların Türkiye'ye yansımaları nedir bilmesi gerekir."

Eskişehir kent basınındaki üniversite eğitimi almış gazetecilerin sayısal fazlalığı dikkate alındığında, Özmen'in eğitilmiş gazeteci kimliğinin gerekliliği konusundaki vurgusu spekülâtif bir yorum olarak değerlendirilebilir. Çünkü, Eskişehir'de üniversite eğitimi almış gazetecilerin sayısı 74 (yüzde 48.68) olarak belirlenmiştir (Bakınız Çizelge-4). Ancak, tam da bu noktada üniversite eğitilmiş gazetecilerin hangi fakültelerden/yüksekokullardan mezun oldukları ya da nerelerde okudukları üzerinde düşünülmesi gereken bir tartışmaya yol açmaktadır.

Haber kaynaklarıyla ve haber toplamada yaşanan sorunlar, ulaşım ve mekân sorunları, araç-gereç donanım eksikliği, teknolojik imkânsızlıklar, kimi zaman hayat garantisinin olmayışı (yani yerel düzeyde gazetecilik yapıldığı için tanınma ve haberi yapılan kişilerin hedefi haline gelme)¹¹ vb. unsurlar gazetecilerin ifade ettikleri diğer sorunlar olarak belirginlik kazanmıştır. Haberi yapılan kişilerle "yüz yüze kalma" durumu, *Sakarya* gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07) tarafından şöyle tanımlanmaktadır: *"Yerel olduğundan dolayı, biz haber yaptığımız kişilerle iç içe yaşıyoruz. Yani, bugün haberini yaptığımız, hatta olumsuz haberini yaptığımız bir kişiyle kapının önünde karşılaşabiliyoruz. Hatta gelip, bizimle görüşme imkânını anında bulabiliyor... Tanıdığınız kişiler, hatta akrabasının dahi yeri geliyor, haberini yapmak zorunda kalıyorsunuz."*

5.2. Eskişehir'deki Gazetecilik Örgütleri: Sadece İsmi Var Cismi Yok Oluşumlar mı?

Eskişehir'de gazetecilik örgütleri olarak faaliyet gösteren örgütler; 1952 yılından beri etkinliğini sürdüren Eskişehir Gazeteciler Cemiyeti (EGC), Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) Eskişehir şubesi ve Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Eskişehir temsilciliğidir¹². Eskişehir basınında çalışan gazetecilerin önemli bir bölümünün EGC'ye, diğer bölümünün de ÇGD Eskişehir şubesine üye oldukları gözlemlenmektedir.

¹¹ Görüşmede kendisinin belirtmemesine karşın, *Anadolu* gazetesi genel müdürü ve EGC başkanı Yılmaz Karaca'nın 1994 yılında, kömür yolsuzluğu haberlerinden dolayı hedef haline gelip, gazetesinde çalışırken 20 kişi tarafından saldırıya uğradığını belirtmek yerinde olacaktır. Karaca, olay sırasında camdan atlamak zorunda kalmış ve beli kırılmıştır.

¹² Görüşme yapılan bazı gazeteciler (*İstikbal*, *Milli İrade* ve *Sonhaber* gazeteleri temsilcileri), Türk Basın Birliği isimli bir örgütün daha önceden var olduğunu, ancak artık faaliyette olmadığını belirtmişlerdir.

Eskişehir’de gazetecilik örgütlenmesi olarak öne çıkan iki örgütten biri olan EGC (1952), Türkiye Gazeteciler Federasyonu’na (TGF) bağlı bir kuruluştur. Öne çıkan diğer örgüt olan ÇGD Eskişehir şubesi ise, faaliyetine 1994 yılında başlamıştır. Kent basınında yaygın olan görüş; EGC’nin genel bir tanımla *sağda*, ÇGD Eskişehir şubesinin ise *solda* bir örgüt olduğudur. Bu iki örgütün ideolojik duruşuyla ilgili bazı gazeteciler görüş bildirmişlerdir. Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07): *"EGC kendisini biraz daha liberal, biraz daha demokrasi havasında gören bir kuruluş. ÇGD biraz daha sosyal demokrat ve sosyalist ağırlıklı kişilerin varlığını sürdürdüğü bir kuruluş. Kurumlar arasında dokular uyuşmuyor, ancak gazeteciler arasında herhangi bir sorun yok"* demektedir¹³. *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni ve bir önceki dönem ÇGD Eskişehir şubesi başkanı olan Rahmi Emeç (21.01.07) ise örgütlerin ideolojik duruşuyla ilgili görüşlerini şöyle ifade etmektedir: *"EGC ağırlıklı olarak sağ eğilimlidir. Milliyetçi-muhafazakâr diyebiliriz büyük ölçüde. Ancak, içlerinde sosyal demokrat arkadaşlar da var. Çünkü, onlar mesleğe başladıklarında oraya girmişler, oradan ayrılmıyorlar, çıkmıyorlar. Orasını, bir bakıma kendi kimliklerini tanımladıkları bir yer olarak görüyorlar. Ama bize de yakın bu arkadaşlarımız. Tabii, biz, ÇGD merkezinden bakarsak, bütün örgütlenmelere saygıyla yaklaşıyoruz."*¹⁴

Görüşme yapılan gazetecilerin önemli bir bölümü, kentteki gazete çalışanlarının sorunlarının çözümünde bu örgütlenmeleri işlevsiz ve yetersiz olarak tanımlamaktadır. Gazete temsilcilerinden bazıları (*Sakarya* ve *İstikbal*), tüm örgütleri yetersiz görmektedir. *Sakarya* gazetesi sorumlu yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam, "bu örgütleri işlevsel bulmadığını, gazetecilik mesleğinde örgütlü olmanın çok zor olduğunu, çünkü gazeteciliğin meslek olarak rekabeti doğurmasının bunun en önemli belirleyicisi olduğunu" söylemektedir. *İstikbal* gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07) ise, "bu oluşumların sadece yerel basın düzeyinde değil, ulusal düzeyde de medya sektörünü temsil edemediklerini ve var olan sorunları çözemediklerini" belirterek, bu örgütlenmelere olan inancsızlığını şu sözlerle ifade etmektedir:

"Sadece yerel basın olarak değil, gazetecilik mesleğini, sektörü temsil ettiklerine inanmıyorum, sorun çözdüklerine inanmıyorum. Bunlar 'gazetecilikten atılım' endişesiyle, kendine bu meslekle ilgili bir koltuk, bir yer arayan kişilerin kurduğu, oluşturduğu ve yürüttüğü kuruluşlar. Yıldan yıla balo yapmakla, genel kurul yapmakla sorunlar çözülüyor. Ben mesleğe başladığımdan bu yana, 22

¹³ ÇGD Eskişehir şubesi eski başkanı ve kurucu üyesi olan *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07), ÇGD Eskişehir şubesinin iki kez bombalandığını, gerek bu olayları gerekse ÇGD Eskişehir şubesinin etkinliklerini, EGC başkanı Yılmaz Karaca'nın çalıştığı gazetelerde haber yapmadığını vurgulayarak, iki örgüt arasındaki doku uyumsuzluğunu teslim etmektedir.

¹⁴ Rahmi Emeç (21.01.07) ayrıca, son 15 yıldır Eskişehir Demokrasi Platformu'nun tüm örgütlü eylemlerinde, mutlaka bir ÇGD Eskişehir şubesi üyesinin olduğunu ve 12 Eylül askeri darbesinden sonraki ilk "1 Mayıs kutlaması" olarak sembolik önemi olan, 1990'lı yılların ikinci yarısındaki 1 Mayıs yürütme kurulunda, ÇGD Eskişehir şubesini temsilen kendisinin ve İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni ve Türkiye Gazeteciler Sendikası Eskişehir temsilcisi Ali Baş'ın bulunduğunu belirterek, ÇGD Eskişehir şubesinin "ideolojik duruşunu" tanımlamıştır.

yıldan beri yerel basının sorunları aynı ise, bu mesleki kuruluşlar bu mesleğe hiçbir şey vermemiş demektir."

Diğer yandan, *Milli İrade* gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07) da, "gazetecilik örgütlenmelerinin kendi aralarında sağ-sol kutuplaşması yaşamasından dolayı ikiye bölündüğünü ve bu yüzden işlevsel bulmadığını, ancak bu durumun gazeteciler arasında mevcut olmadığını" eleştirel bir dille aktarmaktadır.

Sonhaber ve *İki Eylül* gazeteleri temsilcilerinin bakış açıları bu konuda, görüşme yapılan diğer gazetecilerden önemli oranda farklılık göstermektedir. Hem ÇGD Eskişehir şubesinin kurucuları olmaları hem de TGS'ye bağlı gazeteciler olmaları nedeniyle, gazete çalışanları arasında örgütlenmenin ve hak arayışlarının önemini dile getirmektedirler. *Sonhaber* ve *İki Eylül* gazeteleri temsilcileri var olan örgütlenmeleri yeterli ve işlevsel olarak görmezken, ÇGD'ni ise (zaten bir dernek statüsünde olduğundan dolayı kendisinden çok büyük beklentiler içinde olunmamasını belirterek) sendikalaşmaya giden yolda bir kilometre taşı olarak görmektedirler. Esas olanın da, hem yerel hem de ulusal düzeyde fikir işçilerinin sendikal bir çatı altında toplanmaları gerektiğini düşünen gazetecilerden, *İki Eylül* gazetesi genel yayın yönetmeni TGS Eskişehir temsilcisi Ali Baş (16.01.07), "sendikaların, üyelerinin aktif katılımıyla var olan sorunları çözebileceği, yoksa sendikanın tek başına bir çözüm üretmeyeceği, ayrıca sendikaların amacının kazanım elde etmek, derneklerin ise protesto etmek olduğunu" ifade etmektedir.

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni ve ÇGD Eskişehir şubesi eski başkanı Rahmi Emeç de (21.01.07), asıl olanın "sendikalaşmak" olduğunu belirtmektedir:

"Sendika nedir? Ekonomik ve demokratik hakların kazanıldığı bir örgütlenmedir. Her şeyden önce, siyasi bir örgütlenme değildir. Sağcısı, solcusu olabilir. Ama, önce ekonomik temele, hakların geliştirilmesine dayalı örgütlenmedir. Bizim sendikaya üyeliğimiz var, ama işyerinin hepsini, sendika üyesi yapıp toplu sözleşme yapma noktasında değiliz şu an, sadece bireysel olarak üyeyiz."

Bu iki örgütle, yani EGC ve ÇGD Eskişehir şubesi ile ilgili ilginç bir yorum da, *Burç* gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen'den¹⁵ (12.01.07) gelmiştir: "...EGC 'zenginler klübü' gibi gözükür dışarıdan. EGC'ne üye olmak maddi imkân ister ve EGC, ÇGD'yi küçümser biraz. ÇGD, çalışanların sorunlarına daha duyarlı. EGC 'patronların' sorunlarına eğilebilir ama, basın çalışanlarının sorunlarına eğilebileceğine inanmıyorum."¹⁶

¹⁵ Ferihan Özmen, görüşme yaptığımız tek kadın genel yayın yönetmenidir.

¹⁶ Eskişehir'de gazete ve televizyon sahipleri EGC'ne üyedirler.

Ak Haber gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz ise (08.01.07), EGC'nin köklü bir örgütlenme olduğuna ve EGC Başkanı Yılmaz Karaca'nın aynı zamanda TGF'nin başkan yardımcısı olmasının önemine vurgu yapmaktadır. TGF'nun da çalışmalarının yeterli olmadığını ve kültür düzeyi yükseltilmeyen tek sektörün yerel basın olduğunu, bu yüzden tüm gazetecilerin katılabileceği eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Gazete temsilcilerinin örgütlenmeler konusundaki dile getirdiği açılımlar değerlendirildiğinde, farklı ideolojik duruşlara sahip olsalar da bu örgütlenmelerin ya tek bir çatı altında toplanması ya da ayrı çatılar altında güç birliğine gitmelerinin yerel basın çalışanlarının sorunlarının çözümünde önemli katkılar sağlayacağını ileri sürebiliriz. Bu da, demokrasi kültürünün yerleşiklik kazanmasında vazgeçilmez unsurlardan bir olan örgütlülük bilincinin Eskişehir kent basınında çalışan gazeteciler tarafından içselleştirilmesi sayesinde gerçekleşecektir.

5.3. Eskişehir Kent Basınında Özerklik Olgusu ve Editoryal İşleyiş

Eskişehir kent basınına ilişkin görüşme yapılan gazetecilerin büyük çoğunluğu haber yapma süreçlerinde özerk olduğunu dile getirmektedirler. Tam da bu noktada, gazetelerin mülkiyet sahipliğine ilişkin ikili bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Birincisi, köken olarak gazeteci olan ve matbaacılık işiyle uğraşan gazetelerin sahiplerinin kesinlikle editoryal yapıya müdahale etmediğidir. İkincisi ise tam tersine, farklı sektörlerde faaliyetleri olan gazete sahiplerinin gazetelerin editoryal iç işleyişine doğrudan müdahale etmediği üzerinedir. Hangisinin daha doğru olduğu tartışması bir tarafa, yaygın basında olduğu gibi yerel basında da sahiplik yapısının gazetenin içeriğinin belirlenmesinde etkili olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Kaldı ki, bu etkinin ya da müdahalenin doğrudan olması da gerekmemektedir. Profesyonel ideolojiler ve iş pratiklerinin gazetelerin editoryal kadrosu tarafından içselleştirilmesi de, bu sürecin doğrudan işlenmesini gerektirmemektedir. Yaygın basın ile kıyaslandığında, sadece etkisinin ve müdahalenin derecesinin farklılaştığından söz edilebilir. Zira Eskişehir basınında özel ilan ve reklam gelirleri kısıtlıdır. Eskişehir'deki büyük sermaye kuruluşları, kent gazetelerine reklam vermeyi tercih etmemektedir. Eskişehir basınında, yaygın medyaya kıyasla hissedilen görece özerk editoryal işleyişin arkasında, reklam gelirlerinin gazetelerin politikalarını belirleyici düzeyde olmaması yatmaktadır.

Anadolu gazetesi genel müdürü Yılmaz Karaca (09.01.07), "Eskişehir yerel basınında bağımsız bir editoryal politikanın mümkün olduğunu, ancak kimi zaman gazete sahiplerinin kısmi de olsa müdahaleleri olduğunu" belirtmektedir. Bununla birlikte, Hakkı Sağlam (12.01.07) sahibi gazeteci ve matbaacı olan *Sakarya* gazetesinde "haber konusunda tek patronun, yazı işleri kadrosu olduğunu" söylerken; Sadi Seda (12.01.07) ise, "*Mili İrade* gazetesinin sahibinin aynı zamanda deri ve kemer fabrikaları da olduğunu, ancak iç işleyişlerinde tamamen özerk ve müdahale görmediklerini" ifade etmektedir.

Editoryal bağımsızlıkta çalışanların olduğu kadar, işverenlerin de katkısının olduğunun altını çizen *İki Eylül* gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş (16. 01. 07), kent gazetelerinin editoryal bağımsızlığının İstanbul'dan daha fazla olduğunu şöyle açıklamaktadır:

"Çalıştığım gazetenin, diğer kent gazetelerinden daha özerk olduğunu düşünüyorum. Çünkü, gazetemin sahibi gazeteci kökenli değil. Bu anlamda, editoryal bağımsızlığımızı koruyoruz. Birçok gazete patronu gazeteci/matbaacı kökenli olduğu için, gazetenin iç işleyişine doğrudan müdahale etme hakkını kendilerinde buluyor. İki Eylül'de ise işveren (kendi belirlediği çerçevenin dışında) editöre hiçbir müdahalede bulunmuyor. Zaman zaman (haber gazetede yer aldıktan sonra)¹³ uyarılar yapılıyor. Bunun dışında, gazete işvereni tarafından göreve getirildiğimde benden liberal yönelimli bir gazete istenmişti. Şu ana kadar, bu çizgide yayın yapmayı sürdürüyoruz. Kısacası, editoryal bağımsızlığın sağlanmasında bizim katkımız olduğu kadar, işverenin de katkısı bulunuyor."

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç, kendi gazetelerinde tamamen özerk olduklarına vurgu yapmaktadır. Emeç, Eskişehir kent basını için bir genelleme teşkil etmese de, bazı gazetelerde patronlar tarafından mesleki iş pratiklerine ilişkin gerçekleştirilen müdahaleyi yaşadığı bir örnekten yola çıkarak şöyle somutlamaktadır:

"1980'li yılların ortalarından sonra, organize sanayi bölgesinde bir fabrikada işçiler ekonomik taleplerine dayalı olarak organize sanayi bölgesinden kent merkezine kadar bir yürüyüş yapmışlardı ve bunu, ben takip etmiştim. İşçilerden biri, şunu söyledi: Gerçekten bunu yazabilecek misiniz? Ben de evet, yazacağız dedim. Gazetenin adını vermeme gerek yok. Önemli olan burada, yaşanan olayın özüdür. Hatırlıyorum, o haberi fotoğrafıyla, yazısıyla birinci sayfadan çok iyi yere manşete yakın bir yerden geniş biçimde vermiştik. İşçilerin bütün sıkıntısını ortaya koyan, ancak işverenin görüşüne de yer veren bir haberdirdi. Belli bir zaman sonra, aynı gün içinde, baktım ki sayfadan haber çıkmış. Ne olduğunu sormaya çalışırken, iç sayfalardan birine haberdeki işverenin kuruluşunun tam sayfa ilanının girdiğini gördüm. Böylece haberin yayımlanmaması ve işverenin tam sayfa ilanına yer verilmesinden büyük bir üzüntü ve eziklik duydum. Bunun karşısında yapılacak şey şuydu: Gazeteyi terk etmektir. Ama o günkü koşullarda, gazeteyi terk edebilme durumunda değildim. Ama şunu söyleyeyim. Bir başka örnekte de, gazeteyi terk ettim gittim."

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07) ise, ne kendi gazetelerinde ne de diğer kent gazetelerinde, özerkliğinin kesinlikle olmadığını ve

¹³ Bu çerçeveyi görüşme sırasında hem Ali Baş açıklamıştır hem de gazetenin takibinden anlaşılmaktadır. *İki Eylül* gazetesinin sahibinin ağabeyi, Eskişehir'in tarihi dokusuyla öne çıkan merkez ilçesi olan Odunpazarı Belediye Başkanı'dır. Başkanla ilgili haberler *İki Eylül* gazetesinde, birinci sayfadan manşetten ya da sürmanşetten verilmektedir. Bu çalışma tamamlandığı sırada da, Eskişehir'in iki televizyon kanalından biri olan *Kanal 26* televizyonu ile *İki Eylül* gazetesi ortaklığa imza atmışlardır. Bu ortaklığı takiben gazetenin baskı kalitesi düzelmiş, içeriği ise zenginleşmiştir. Bu ortaklığın Basın İlan Kurumu'nun 1 Mayıs 2007'de şube açması öncesi, gazete adına bir hazırlık olduğu düşünülmektedir.

gazete politikasını doğrudan gazete sahibinin belirlediğini ve gazetenin bağımsızlığının, o gazetenin ticari ürün mantığını ne denli dışarıda bıraktığıyla ilgili olduğunu irdelemektedir. Taşkın'ın sanki bu ifadesini desteklercesine *Burç* gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07), "gazetenin havuzunda toplanan haberlerin hangilerinin ve nasıl gireceğine patronla birlikte karar verildiğine" işaret etmektedir. *Ak Haber* gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz ise konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır:

"Çok küçük bir iki hatır gönül olayının dışında, böylesi bir sıkıntı yaşamadık. Her ne kadar yerel gazeteler bağımsız kuruluşlar olarak görünse de, aslında ticari kuruluşlar olmalarından kaynaklı gerçekte bağımlı kuruluşlardır. Adına 'ekonomik bağımlılık' dediğimiz şeyden dolayı bazıları, iş yaptıkları kurumlarla kötü ilişkiler içine girmeyecekleri ortadadır. Bir diğer nokta ise, Eskişehir küçük bir yer olduğundan, gazeteciler ve patronlar, 'gönül bağlılığı'ndan ötürü yerel çevreyle aralarının bozulmasını isteyebilir...Ne kadar özerk olsam da, çalıştığım gazeteye zarar verebilecek haberleri yayımlamam."

Her ne kadar görüşülen gazeteci temsilcilerinin editoryal özerklik konusundaki görüşlerinde farklılaşmalar gözlemlense de, tıpkı yaygın basında olduğu gibi Eskişehir yerel basınında da kimi zaman gazete sahipleri kimi zaman da profesyonel iş pratikleri ve kurum dinamikleri açısından gazetelerin çok da özgür hareket edemediklerini söyleyebiliriz.

5.4. Kent Basınının Resmi Kurumlar ve Ekonomik Çevreyle Etkileşimi

Görüşme yapılan gazetecilerin bir kısmı (*Anadolu, Milli İrade, Sonhaber*) resmi kurumlar ve ekonomik çevrenin habercilik anlayışlarını etkilemediğini söylerken; diğer kısmı ise (*Ak Haber, Burç, İki Eylül, İstikbal, Sonhaber*) etkilediği durumların olduğundan söz etmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, Eskişehir basını özel ilan ve reklamlara fazla bağımlı değildir, çünkü buradan ciddi bir gelirleri yoktur. Ancak resmi ilanlar valilik tarafından tüm gazetelere eşit olarak dağıtıldığı için, resmi ilanlara bir bağımlılıktan söz edilebilir. Bu bağımlılığın haberciliği nasıl etkilediği sorusuna, *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07), "*Belki de çok fazla çalıştığım gazete ile ilintili değil ama, konu yerel gazeteler olunca doğal olarak her gazete, kendi beslendiği yere biraz gülümseyerek bakar.*" şeklinde yanıt vermektedir.

Valilik ile ilgili *Burç* gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen'in (12.01.07) görüşleri ise şöyledir:

"Resmi kurumlar haber inşa sürecinde etkide bulunuyor, en başında da valilik. Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK), Huzurevi gibi valiliğe bağlı hiçbir kurumda bir gazeteci gidip haber yapamaz, valiliğin izni gerekir. Bazı kurumların yöneticileri esnektir ya da sadece teknik konularda bilgi vermesi gerekiyordur, ancak böyle durumlarda valilik izni olmadan yapabiliriz haberi."

Burç gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07), Eskişehir basınının fazla reklam geliri olmadığı yönündeki gözlemimizi şöyle onaylamaktadır: *"Büyük şirketler yerel basına reklam vermiyor. Zaten Eskişehir basını çok fazla reklam alamıyor. Ancak küçük esnaf reklam veriyor."*

Ak Haber gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz (08.01.07) ise, Eskişehir basınının resmi kurumlar ve ekonomik çevreyle etkileşiminde, zaman zaman gördüğü "zaafları" sert ifadelerle eleştirmektedir: *"Bazı gazetelerin (veya gazetecilerin) haber yaptıkları kişilerle olan dostlukları veya çıkarları, haberleri (çok özür dilerim) yalalaklık seviyesine düşürmekte; düşmanlıkları ise manipüle etmeye yükseltebilmektedir."*

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07), "resmi gruplar ve sermaye grupları haber yapma sürecinde etkili mi?" sorumuza, *"mutlaka!"* diyerek yanıt vermiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir: *"Bu etkiyi önce gazetenin patronu hissettiriyor: 'Aman şuna dokunmayın, şununla ilgili olumsuz haber yapmayın' dediği gibi; 'şuna dokunun, şuna bunu yapın' dediği de oluyor mutlaka.... Resmi kurumlar içinde vilayet önemli tabi, bütün kurumların vilayete bağlı olması önemli. Yani, resmi kurumlarla çözemediğiniz bir işi vilayette rahatlıkla çözebiliyorsunuz, o açıdan önemli."*

İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş da (16.01.07), resmi kurumlardan zaman zaman baskı geldiğini, ancak bu baskılara boyun eğmediklerini bir örnekle şöyle anlatmaktadır:

"Eskişehir'deki bir bürokratin başında olduğu kurum ile ilgili önemli bir haber yayımlıyoruz. Ancak, gazete baskıya gireceği sırada bile haberi bir türlü doğrulamadık. Son çare olarak o bürokrati telefonla arayarak haberle ilgili görüşünü sorduk. O bürokrat haberimizi doğrulamadı ve bilgimizin yanlış olduğunu söyledi. Bu nedenle, haberi baskıya girmeden yayından kaldırdık. Ancak 5 dakika sonra, gazetenin yönetim kurulu üyelerinden biri beni arayarak, haberin kaldırılmasını istedi. O arada kısa bir tartışma yaşandı. Gazetemizde zaten yer almayacak haber, 'yukarıdan' baskı yapılarak çıkartılmak istendi. Böylelikle haber teyit edilmiş oldu. Gazetede yer almayacak haber o dakikadan sonra yer aldı. Bu örneği vermemin nedeni, yaptığınız araştırma ile tarihe not düşmemizdir."¹⁸

Anadolu gazetesi genel müdürü Yılmaz Karaca (09.01.07), Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07) ve Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07), ise resmi kuruluşların ve ekonomik çevrelerin, haber inşaa sürecini "kesinlikle" etkilemediğini belirtmişlerdir.

¹⁸ Ali Baş'ın burada bahsettiği bürokrat son bir yıldır "kadrolaşma" ve "banka promosyonlarının çalışanlara ödenmemesi" sorunları ile kent basınında, hemen hemen her gün haber olan şu anki Eskişehir Milli Eğitim Müdürü'dür.

Sonuçta, siyasi ve ekonomik seçkinlerin gazetelerdeki haber yapma süreçlerine müdahil olup olmadıkları sorunsalı bir tarafa, bu müdahalenin somut olarak ortaya çıkarılma durumunun zorluğu da ortadadır. Kuşkusuz haber yapma sürecinde, kurumun ekonomi politik dinamikleri, kurumsal yapısı ve gazetecilerin profesyonel iş pratikleri etken olmaktadır.

5.5. Eskişehir Basınının Habercilik Dinamikleri: Kent Haberciliği mi, Polis-Adliye Haberciliği mi?

Eskiden "yerel basın" denildiğinde ilk elden akla "vilayet ve polis-adliye haberciliği" gelirdi. Ancak, bugün kent gazetelerinin başlıklarına şöyle bir bakıldığında; "TOKİ evleri Eskişehir'de pahalı", "Kadınlar sığınma evi talep ediyorlar", "Otellerde yer bulana aşk olsun", "Esnaf çarşısı boşaltıyor", "Sağlık çalışanları iş bırakıyor", "Pazarlar denetimsiz" gibi başlıkların atıldığı görülebilmektedir. Eskişehir halen devam eden kentleşmesi, iki üniversitesi, aktif sivil toplum kuruluşları, yeni açılan alışveriş merkezleri, iki tane uluslararası festivali¹⁹ olmak üzere yoğun kültür-sanat faaliyetleriyle dinamik bir kent yaşamı sergilemekte ve bu durum da kent basınına olumlu anlamda etkilemektedir. Ayrıca kentte suç oranı da düşük olduğu için, kent basınında "kentsel dinamikler" polis-adliye haberciliğinin önünde gitmektedir.

Görüşme yapılan gazetecilerin bir kısmı (*Burç, İki Eylül, İstikbal, Milli İrade, Sonhaber*) kentsel dinamiklerin, kent basını için daha önemli olduğunu düşünürken; bir kısmı (Anadolu, Sakarya) polis-adliye haberciliğinin de, kent gazeteciliğinin temel unsuru olduğunu düşünmektedir. Ak Haber gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz (08.01.07), yeni basın yasası ile suçüstü yakalanan kişilerin bile fotoğraflanıp, isimlerinin yazılmamasından dolayı, polis-adliye haberciliğinin artık, neredeyse imkânsız hale geldiğini savunmaktadır. Burç gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07) ise, polis-adliye haberlerinin "ani gelişen ve merak uyandıran" haberler olduğu için, popüler olmak isteyen gazeteler tarafından manşete çıkarıldığını belirtmektedir. Özmen ayrıca, polis-adliye haberlerinin telsiz takibi ve motorlu araç gerektirmesinden dolayı, bu haberleri ajanslardan aldıklarından söz etmektedir.

Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07), "polis-adliye haberlerini haber ajansları takip ettiği için, ona ayıracakları vakti özel haberlere ayırdıklarını ve polis-adliye haberlerini ajanslardan aldıklarını" belirtmektedir. *İstikbal* (10.01.07) gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın ise, "polis-adliye haberciliğinin kolay habercilik olduğunu ve düşük ücretle istihdam edilen niteliksiz muhabirlerin kapasitesinin ancak bu haberlere yettiği için bu tarz haber yapıldığını ve kent dinamiklerini yansıtan habercilikten yana olduğunu" ifade

¹⁹ Bunlar, her yıl Ekim ayında Zeytinözü Vakfı tarafından düzenlenen *Uluslararası Eskişehir Festivali* ve Mayıs ayında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi tarafından düzenlenen *Uluslararası Film Festivali* dir.

etmektedir. *İki Eylül* gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş (16.01.07), habercilik anlayışlarında kent dinamiklerini neden önemsediklerini şöyle anlatmaktadır:

"Kent gazetesi denilince genel olarak akıllara, resmi kurumlar ve polis-adliye ile ilgili haberler gelir. Oysa, son yıllarda bu habercilik türünden hızla vazgeçildi. Kent haberciliğini tercih etmemizin en önemli nedeni içinde 'insanların yaşadığını' keşfetmemiz oldu. Bu cümle belki size komik gelebilir ama gerçekten de kentte insanların yaşadığını, onların duygularının ve sorunlarının olduğunu unutan çok sayıda gazeteci ve kamu yöneticisi var. İşte bizim yaptığımız, sadece kentteki insanların sorunlarının dile getirilmesi ve çözüme kavuşmasını sağlamaya yönelik. Bunun yanı sıra, kentteki insanlar nedeniyle ortaya sürekli yeni rantlar çıkıyor. Bizim yayın politikamız da, kentte yaşayan insanların oluşturduğu rantın, yine aynı kişilere dönmesini sağlamak."

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07) ise, Eskişehir'in, Anadolu kentleri içinde "daha örgütlü" bir yapısı olduğu için, bunun kent basınını etkilediğini vurgulamaktadır. Emeç, kent dinamiklerini öne çıkaran haberciliğin, kente kazandırdıklarını şu iki örnekle somutlaştırmaktadır: İlki, "Fabrikalar Bölgesi" olarak adlandırılan ve kentin tam merkezinde kalan fabrikaların²⁰, dernekler, odalar ve sendikaların duyarlılığı ve kent basınının bu duyarlılığı haberleşmesi sonucu, fabrikaların kent dışına taşınmasıdır. Diğer bir örnek de, kentin sembolü olan ve kentin merkezinden geçen Porsuk nehrinin 50 metre yakınında yapılması planlanan ve nehri kirletmesi büyük bir olasılık olan bir iş merkezinin inşasının, kent dinamiklerinin sesini sayfalarına taşıyan kent basınının çabalarıyla engellenmesidir²¹.

5.6. Kent Dinamiğinin Önemli Bir Parçası: Üniversiteler ve Kent Basınıyla Etkileşimleri

Eskişehir'de iki üniversitenin olması ve bu durumun kent basınına ne tür bir etkisinin olduğu önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Derinlemesine görüşme yapılan gazetecilerin önemli bir bölümü, üniversitelerle ilişkilerin iyi tutulmaya çalışılmasına rağmen, yeterli olmadığı yönünde düşüncelerini belirtmişlerdir. Üniversitelerle ilişkilerde belli bir kopukluğun ve mesafenin olduğu, üniversitelerin yerel basına katkı sağlamadığı, öğretim üyelerinin ve üniversite öğrencilerinin yerel gazeteleri okumadığı ve yeterince ilgi göstermediği, her iki üniversitede de Basın ve Halkla İlişkiler müdürlükleri olmasına rağmen ilişkilerin geliştirilmesi konusunda kayıtsız kalınması vb. nedenler kent basınının üniversitelerle aralarındaki ilişki kopukluğunu özetleyen temalar olarak gazete temsilcileri tarafından dile getirilmiştir. Bu çerçevede

²⁰ Eskişehir kent planlamasının geçmişte aşırı "rant merkezli" yapılmasından dolayı, ana caddeler bile çok dardır. Yine bu çarpık kent planlamasına bağlı olarak, bundan 7-8 yıl öncesine kadar, kent merkezine yaklaşık 500 metre mesafede olan fabrikalar faaliyet gösteriyordu.

²¹ Eskişehir'de son yıllarda kent basınının, kent dinamiklerinin duyarlılığına destek vermesi sonucu, kent ve kent insanın kazanımlarının bu iki örnekle sınırlı olmadığını da ayrıca belirtmek gerekiyor.

kültür-sanat sayfalarına yeterince yer ayıramama nedenlerinden biri olarak, "kent gazetelerinin okur profili içinde, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin olmaması" gösterilmiştir. Diğer nedenler olarak ise, gazete sahiplerinin satış kaygısı ve kültür-sanat alanında uzmanlaşmış nitelikli elemana sahip olunamaması vurgulanmıştır.

Üniversitelerle olan etkileşime, sadece *Anadolu* ve *Sonhaber* gazetelerinin temsilcileri olumlu baktıklarını ifade etmektedir. Bu gazetelerin sırasıyla *Amfi* ve *Kampus* sayfaları da, bu görüşlerini doğrular niteliktedir. *Sakarya* gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam da (12.01.07), 2006 yılında Anadolu Üniversitesi Rektörü seçilen Prof. Dr. Fevzi Sürmeli ile birlikte, Anadolu Üniversitesi'nin kentle ve kent basınıyla bir iletişim çabasının başladığını belirtmektedir.

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07) ise, üniversiteler ile olan etkileşim konusunda olumsuz bir tablo çizmekte ve düşüncelerini şöyle aktarmaktadır:

"İki üniversite olmasının ve üçüncüsünün de açılacak olmasının Eskişehir basınına bir katkı sağlayacağını düşünmüyorum. Değil üç, otuz üç üniversite de olsa, anlayış değişmediği sürece yerel basına bir katkısı olmayacaktır... Biz haber sıkıntısı çekmiyoruz zaten. Bizim için önemli olan gazeteyi sattırmak. Gazeteyi satın alanların profilini çıkardığımızda başta Eskişehirspor ve taraftar kitlesi gelir. Ardından esnaf, tüccar, politikacılar ve sendikalar gelir. Bu profil içinde üniversite öğrencileri ve öğretim elemanları yoktur."

Üniversite-kent etkileşimine olumsuz bakan bir diğer gazeteci, *Ak Haber* gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz de (08.01.07), üniversite yönetimlerinin kendilerini kent basınına açmamalarını 35 yıldır çözemediğini ifade etmektedir. Osmangazi Üniversitesi'ni kendilerine daha yakın ve sempatik bulduklarını ifade eden *Burç* gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen de (12.01.07), *"bu üniversitenin kendi etkinliklerinde yerel basına araç tahsis etmesini, etkinliklere ilişkin bültenlerini düzenli olarak fakslamasını önemli bulurken; Anadolu Üniversitesi'nin ise kopuk olmasını ve bu yüzden de yerel basının üniversiteler zaten bizden kopuk, neden haberini yapalım anlayışının yaygın olduğunu"* belirtmektedir.

Özellikle Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler için yerel basının önemli bir laboratuvar olduğunu dile getiren Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07), *"gazeteciliğin sadece okulla değil, uygulamaya doğrudan katılarak gerçekleştirileceği ve bu yüzden Basın ve Yayın Bölümü öğrencilerine her zaman kapılarının açık olduğunu"* ifade etmektedir.

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07) ise, üniversite dinamiğinin ve öğrencilerin, kent dokusuna ve gelişimine büyük

katkıları olduğunu ve bu anlamda, üniversite özelinde, özellikle öğrencilere ve onların sorunlarına olumlu yaklaşılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Kent dinamikleri ve Eskişehir'in esasen metropol bir kent olmamasına rağmen, metropol kentlere olan yakınlığı ve kenti var eden iki üniversiteye sahip olmasından kaynaklı gerek üniversitelerde gerekse kent merkezinde sürekli kültür ve sanat etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Buna karşın, kent basınının *kültür-sanat sayfalarına* bakıldığında, bu zenginliğin gerçek anlamda aktarılmadığına tanık olunmaktadır. Bunun kuşkusuz önemli nedenleri arasında, kent gazetelerinin sayfa sınırlılıkları, bu tür haberleri yapacak uzman ve yetişmiş kadroların azlığı, gazete sahibinin kültür-sanat haberlerinden ziyade siyasete ve gündem belirleyen haberlere ağırlık verilmesini istemesi ve okurların profili sayılabilir.

Görüşme yapılan gazete temsilcilerinden bazıları (*Anadolu, İstikbal, Sakarya*²²) kültür-sanat haberlerine yeterince yer verdiklerini açıklarken; önemli bir bölümü (*Ak Haber, Burç, İki Eylül, Milli İrade, Sonhaber*) bu konuda eksik kaldıklarını ve kültür-sanat haberleri konusunda ayrı bir sayfa açılmasının gerekliliği konusunda benzer bir düşünceyi paylaşmışlardır.

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07) ise, bu konuda diğer gazete temsilcilerinden farklı bir yaklaşım sergilemiştir:

"Okuyucuların arzu ettiği kadar kültür-sanat haberine yer verdiğimizizi söyleyebilirim. Türkiye'nin ünlü bir opera sanatçısı geliyor Eskişehir'de sahne almaya. Bunu, bence bizim gazeteye koymamızın anlamı yok, ama yine de koyuyoruz. Çünkü, Türkiye'ye mal olmuş bir sanatçı yaygın medyanın her gazetesinde okunuyor zaten. Bunun yerine, üniversitedeki etkinlikleri ve kültür-sanat etkinliklerini gazetede önceden duyurmak bence daha yararlı. Ben gazeteye, piyano başında bir sanatçıyı koyduğumda üç sütunluk yer kaplıyor. Ben üç sütunluk alana, Kurtuluş mahallesindeki (Eskişehir'in varoş mahallesi) bir sorunu koyarsam, belki o mahalledeki yüz kişi gazeteyi satın alır."

Aynı kaygıyı *Burç* gazetesi sahibinin de paylaştığı, gazetenin genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen'in (12.01.07) şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

"Ben kültür-sanat haberlerini çok yaptığımda patronumdan; 'kültür-sanat haberlerini çok yapıyorsun, daha çok siyasete ağırlık ver' diye bir eleştiri aldım. Biraz da gündemi belirleyecek, sarsacak özel haberlere daha çok ağırlık verilmesi bekleniyor gazete sahibi tarafından... Yani, aslında ülkemizde sanata ilgi düşük olduğu için, aza hitap edilmek istenmiyor, çoğunluğa hitap edilmek isteniyor."

²² "Sakarya gazetesi kültür-sanat haberlerine yeterince yer vermekte ve kültür-sanat sayfasına ilişkin olarak, Eskişehir Sanat Derneği Başkanı haftada üç gün yarım sayfa sanat yazıları yazarak etkinlikleri değerlendirmektedir. Ayrıca, haftada bir gün yarım sayfa şiir ve sanat köşesi bir öğretmen tarafından hazırlanmaktadır. Yedi-sekiz yıl önce de Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü'nün eşgüdümünde yüz sayı Köprübaşı kültür eki çıkartılmıştır" (Hakkı Sağlam, Sakarya Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü, 12.01.07).

*İki Eylül, Milli İrade ve Sonhaber*²³ gazeteleri temsilcileri ise, kültür-sanat haberlerini ve sayfalarını çok önemsedikleri halde, yeterince yer ayıramamalarını sebepleriyle ifade etmektedirler. İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş (16.01.07) uzmanlaşmış kadrolarının olmamasını en önemli neden olarak görmektedir:

"Kültür sanat haberlerine yeterince yer vermiyoruz, veremiyoruz. Bunun nedenini, kültür sanat alanında uzmanlaşmış kadroların gazetelerde olmamasına bağlıyorum. Hal böyle olunca da hayatında ilk kez senfoniye giden bir gazeteci arkadaşımız o senfoniyle ilgili yarım sayfa makale yazabiliyor! Oysa, bu tür haberler bir uzmanlık işi. Ne yazık ki, Eskişehir basınında bu türden uzmanlar tek tük bulunuyor. Gazetelerimizde tiyatro, konser, edebiyat söyleşileri ancak haber olarak yer alabiliyor. Tam anlamıyla eleştirel şekilde kültür sanat haberlerine yer veremiyoruz."

5.7. Yaygın Basının Eskişehir'de Yaygınlaşma İhtimali²⁴

Doğan Grubu'nun Eskişehir'de gazete çıkarma ihtimali karşısında, derinlemesine görüşme yapılan gazetecilerin düşünceleri farklılaşmaktadır. İstanbul kökenli yaygın medya holdinglerinin Eskişehir'e gelişlerinin kendilerini etkilemeyeceğini düşünen bazı gazetelerin yanı sıra (*Ak Haber, Sakarya, İki Eylül*), gazete temsilcilerinin bazıları da (*Burç, Milli İrade, Sonhaber*) bu durumdan Eskişehir basınının olumsuz etkileneceğini ifade etmişlerdir.

İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş (16.01.07) kent basınının böylesi bir projeden etkilenmeyeceğini şöyle ifade etmektedir: *"Bence, Doğan Grubu bu projesini şimdilik erteledi. Çıkarttığını varsaysak bile başarılı olamaz. Çünkü kent gazetelerinin bir özelliği de okurlarıyla, kent halkıyla sürekli temas halinde olması. Okur, bir şekilde gazeteye müdahale edebiliyor. Yazdığını beğenmediğinizde gazete bürosundan içeriye girip bunu size söyleyebiliyor. Oysa ki, tekel medyasında böyle bir durum hiç olmayacak. Bu nedenle kent gazetelerinin böylesi bir projeden etkileneceğini sanmıyorum."*

Anadolu ve İstikbal gazetelerinin temsilcileri ise, Doğan Grubu'nun Eskişehir'de gazete çıkarmasının kent basınına belli oranda olumsuz etkileyeceğini tahmin etmekle birlikte, uzun vadede başarılı olamayacağını düşünmektedirler. *İstikbal* gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07) *"Bursa'da güçlü bir yerel basın olduğundan orada başarılı olamadığını, ancak"*

²³ *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç aynı zamanda ödüllü bir şair ve Türkiye Yazarlar Sendikası Eskişehir temsilcisidir. Emeç, 15 günde bir kendisinin hazırladığı kültür-sanat sayfasını, bu çalışma tamamlanmadan önce haftada bir gün yayımlamaya başlamıştır.

²⁴ Eylül 2005-Aralık 2006 arası, Doğan Grubu'nun Eskişehir'de gazete çıkarma kararı kent basınının gündemindeydi. Zira Doğan Haber Ajansı (DHA) Eskişehir bürosu kent basınındaki gazetecilerle görüşmeler yaparak, kendileri için eleman toplamaya çalışıyordu. Ancak Aralık 2006'da, Doğan Grubu'nun Eskişehir'de gazete çıkarma kararından vazgeçtiği öğrenildi. Bu karar yaklaşık bir yıl süresince kent basınının gündeminde olduğu için, biz de bu çalışmada böylesi bir ihtimalin kent basınına olası etkilerini sorduk.

Eskişehir yerel basını kendisine çekidüzen vermediği takdirde, sadece Doğan Grubu değil, pek çok medya holdinginin bu pazara giriş yapacağını ve bundan kârlı çıkacağını" vurgularken, Anadolu gazetesi genel müdürü Yılmaz Karaca ise bu konuda şunları söylemektedir:

"Böyle güçlü bir grubun Eskişehir'de gazete çıkarması elbette mevcut gazeteleri biraz da olumsuz etkileyebilir. Böyle bir gazete içerik açısından nasıl olur bilemiyorum ama teknik açıdan (dizgi-baskı-tasarım) iyi olacağını düşünüyorum. Hal böyle olunca da, okuyucunun ilgisini çekecektir. Ama, içerik açısından Eskişehir'deki bir yerel gazete gibi olamayacağını da düşünüyorum. Ayrıca, Eskişehir halkı son yıllarda giderek bilinçlenmekte ve gazetelerine sahip çıkma noktasında olumlu adımlar atmaktadır. Bu ayrımı yapacağına da inancım vardır."

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07) ise, konuya küresel-yerel ekseninden yaklaşarak, Eskişehir basınının "ulusal" yönünün ve gazetecilik etiğinin kaybedileceği endişesini dile getirmektedir:

"Bir kere, bu durum ulusal basın anlayışını bitirecektir. Ben yerel basını her zaman ulusal basın olarak görüyorum. Bir gazetenin ulusal olması, illa ki Türkiye'nin her yerinde dağıtımının yapılması anlamına gelmemelidir. Çünkü, yayımlanan gazeteler daha çok İstanbul ve Ankara gazetesi görünümünde. Örneğin bir Eskişehir bile, bugün bir Sabah, Hürriyet ya da Milliyet gazetesinde çok fazla yer almıyor. Eskişehir, Türkiye'nin büyük şehirlerinden bir tanesi, açın bugün Hürriyet gazetesini Eskişehir'e ilişkin kaç tane haber bulabileceksiniz? Bulamazsınız, Ankara'dan parlamento ve bakanlıkların etkinliklerine ilişkin siyasal seçkinlerin haberleri; İstanbul'da iki yüz kişilik şatafat içinde yaşayan bir kesimin hayatlarına ilişkin magazin haberlerle dolu sayfalardan oluşan gazetelerle karşılaşılıyor... Çalışanlar belki, yeni oluşan kurumlarda yine çalışmaya devam edecekler ancak, yerel dinamikler kaybolacak. Yerel dinamikler içinde bizim gözettiğimiz o gazetecilik etiği ve ilkeleri bile, tabii onu da ne kadar yapılabiliyorsak, onlar bile kalmayacak."

Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07), böyle bir olasılık karşısında güç birlikteliğinin şart olduğuna vurgu yaparken; Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07), böyle bir olasılığın Sakarya gazetesini hiçbir şekilde etkilemeyeceğini belirtmektedir. Sağlam ayrıca, "böylesi bir durumda Doğan Grubu'nun gazetesini İstanbul'da basacağı ve saat 19.00'dan sonra gelişen bir haberi veremeyecekleri için de dezavantajlı olacaklarına" işaret etmektedir.

İstanbul merkezli tekeli yaygın medyanın Eskişehir'e giriş yapması halinde, kendi yağıyla kavrulmaya çalışan kent basınının bu durumdan kısa dönemde olumsuz etkileneceğini; ancak, uzun dönemde kent basını içerisinde güç birliğine gidilerek birleşmelerin gerçekleşebileceğini ve bunun da kalite artışına yol açabileceğinden söz edilebilir.

Ak Haber gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz (08.01.07), "bu söylentilerin yıllardan beri var olduğunu ve sadece Doğan Grubu'nun değil, Eskişehirli sanayici ve işadamlarının da gazete çıkaracaklarına ilişkin çok sayıda söylentinin olduğunu, ne var ki, Eskişehir'deki resmi ve özel ilanlar ile reklamların Doğan Grubu'nun dışının kovuğunu bile dolduramayacağını dolayısıyla da, medya holdinglerinin Eskişehir'e giriş yapmalarını uzak bir ihtimal olarak gördüğünü" vurgulamaktadır.

5.8. Demokrasi Kültürü Açısından Gazetelerin Çokluğu ve Azlığı Sorunsalı

Derinlemesine görüşme yapılan gazete temsilcilerinin önemli bir bölümü (*Anadolu, İki Eylül, Milli İrade, Sakarya, Sonhaber*) Eskişehir basınındaki gazetelerin sayı olarak diğer illere kıyasla fazla olmadığını, belli bir çeşitliliği ve farklılaşmayı sağlayamadıklarını; bazı gazeteler ise (*Ak Haber* ve *Burç*) sekiz gazetenin fazla olmadığını ve demokrasi kültürü açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07), "Antalya'da yayımlanan yirmi dokuz gazete göz önünde bulundurulduğunda, Eskişehir'deki sekiz gazetenin çok olmadığını, ancak bunlardan dört ya da beşinin yayımlanmasının gereksiz olduğunu, çünkü çok küçük bir kâr için bu dört-beş gazetenin koskoca bir mesleğe zarar verdiğini" söylemektedir.

Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07), "eğer sekiz gazetenin satış oranları yüksek olsa, böylesi bir çeşitlilikten, çok seslilikten ve çoğulculuktan söz etmek mümkün olabilir. Günlük bayii satışı yüzü geçmeyen gazeteler var. Satmayan gazete ne getirecek, halka ne verecek?" diyerek, satış oranları düşük gazetelerin demokrasi kültürüne katkısı olmadığını öne sürmektedir.

Gazetecilerin büyük çoğunluğu, haberlerin yaklaşık % 50-60'ının ajanslardan alındığı için, haberlerde bir çeşitlilik yaratılmadığını belirtmektedir. *Sonhaber* gazetesi genel yayın yönetmeni Rahmi Emeç (21.01.07), haberlerde çeşitlilik ve farklılaşmanın sağlanamamasının nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır:

"Gazetelerin sekiz tane olması herhangi bir çeşitlik, demokrasi ve çoğulculuk sağlamıyor. Geçmişte daha iyiydi, bugün çok fazla değil. Geçmişte her gazetenin bir emniyet muhabiri vardı, şimdi yok. Niye yok? İki tane ajans var. Anadolu Ajansı ve İhlas Haber Ajansı... Gazetelere baktığınızda, hemen hemen benzer haberleri görmektesiniz. Niye? Çünkü, çok güçlü ve geniş muhabir kadroları yok. Rutin haberlerin peşinde koşmaktan, özel haber yapmaya zaten zamanımız kalmıyor. Bakın, şu anda bizim, ön sayfa dediğimiz sporun dışında haberlere giden iki tane muhabirimiz var. Şimdi sendikalar, dernekler, odalar,

siyasi partiler her gün toplantı yapıyor. Ekstradan gelişen olaylar oluyor. Ve iki kişi, bu haberleri kovalıyor. Dolayısıyla, bunlara yetişmeleri zaten mümkün değil. Hele öğleden sonra sayfalar hazırlanıyor, haberlerini yazacaklar bunları yapmaları mümkün değil yani. Dolayısıyla, duyuyoruz örneğin bir yerde patlama ya da cinayet olmuş, ajansı arıyoruz hemen, eğer gitmişlerse biz rahatız. Ajanstan bu haberi sağlıyoruz ve o habere gitmiyoruz."

Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07) bu duruma çözüm olarak, gazetelerin birleşerek, "güç birlikteliğine" giderek, kaliteyi yükseltmesini önermektedir. Seda'nın "kaliteyi yükseltelim" tespitine, İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Baş da (16.01.07) katılmaktadır: "Eskişehir'in çok sayıda gazeteye ihtiyacı yok. Eskişehirililerin aslında kaliteli gazetelere ihtiyacı var."

Bununla birlikte, *Ak Haber* gazetesi genel yayın yönetmeni Ali Akyüz (08.01.07), Eskişehir'den daha küçük kentlerde yayımlanan gazete sayısının fazlalığını, ancak Eskişehir'in sekiz gazeteyi yaşatamayacak kadar ekonomik açıdan zayıf olduğunu; beraberinde kent gazetelerinin öneminin, *"halka ve demokrasiye ilişkin sergilediği açılımlarla ölçülmesi gerektiğini"* ileri sürmektedir.

Anadolu gazetesi genel müdürü Yılmaz Karaca (09.01.07), haberlerde çeşitlilik olmadığını teslim etmekle birlikte, *"zaman zaman değişik gazetelerden, değişik fikir ya da haberlerin ortaya çıktığını"* hatırlatmaktadır. Burç gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07) ise, diğer gazetecilerden farklı olarak, *"Eskişehir basınında ideolojik bir farklılaşma"* olduğunu ve bunun demokrasi kültürü açısından yaşatılması gerektiğini şöyle ifade etmektedir:

"Bence sekiz gazete fazla değil ve demokrasi kültürü açısından da bunu önemli buluyorum. Sekiz gazetenin bazı farklı yönleri var, örneğin bizim gazetenin (Burç) dini bir misyonu var. Ak Haber'de ulusalcı bir misyon var. İki Eylül ve Sonhaber sol eğilimli gazeteler. Milli İrade ve Anadolu, milliyetçi sağ gazeteler. Sakarya ve İstikbal ise, merkez sola yakın gazeteler ve Sakarya gazetesi türban konusuna aşırı yükleniyor. Bana göre, belli bir çeşitlilik var."

Burada sayısal fazlalık, eğer çeşitliğe yol açmıyor ve birbirine benzeyen tektip gazetelerin farklı çıkarlar nedeniyle yayımlanması sonucunu doğuruyorsa, çok sayıda gazetenin yayımlanmasının kentsel dinamiklerin canlı tutulması ve demokrasi kültürünün gelişimi açısından hiçbir katkı sağlamayacağı ortadır.

5.9. Kent Basını İçin Son Söz: Basın İlan Kurumu Eskişehir'de Şube Açıyor!

Basın İlan Kurumu (BİK) Eskişehir şubesi, Mayıs 2007'de açılacaktır²⁵. Bilindiği gibi BİK şubesi olmayan kentlerde, kurumun işlev ve görevleri valilik

²⁵ BİK'in kent basını açısından güçlü olan illerde şubeleri bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya ve Trabzon'dur.

tarafından yerine getirilmektedir. Ancak valiliklerin, BİK'in resmi ilanlar için gazetelerden istediği şartlara bakmaksızın ilanları dağıttığı da bilinen bir gerçektir. BİK resmi ilanları vereceği gazetelerden, 10 tane 212 sayılı Basın Kanunu'na göre sigortası yapılmış fikir işçisi istihdamı ve minimum bin bayii satışı şartlarının yerine getirilmesini istemektedir. Yaklaşık sekiz aydır Eskişehir basını, BİK'in Eskişehir'de şube açmasına hazırlanmaktadır.

Derinlemesine görüşme yapılan gazete temsilcilerinin büyük bir bölümü, Basın İlan Kurumu (BİK)'in gelişini olumlu karşılarken, Eskişehir kent basınından sadece *Ak Haber* gazetesi bu konuda görüş belirtmemiştir. *Milli İrade* gazetesi haber müdürü Sadi Seda ise, "*BİK'in gelişiyile yaşama geçirilecek kriterler göz önünde bulundurulduğunda, pek çok kişinin işsiz kalacağı, çünkü gazete sayısının ikiye ineceği, ayrıca kendileri gibi abone sistemini uygulayan gazetelerin göz önünde bulundurulmayacağına*" vurgu yapmaktadır.

BİK'i olumlu karşılayan gazete temsilcileri ise, buna gerekçe olarak şu unsurları sıralamışlardır: Gazetelerde gerek içerik gerekse teknik nitelik artışına yol açarak kaliteyi getireceği, sadece resmi ilanlar için yayımlanan gazetelerin kapanacağı ve böylece adaletsizliğin önüne geçilebileceği, Eskişehir basınında yayımlanan gazetelerin kimine göre sekizden üçe ineceği; kimine göre de sadece bir ya da iki gazetenin kapanacağı, resmi ilan alabilmek için başvuru abone sisteminin ortadan kalkabileceği, çalışanların bu gelişme karşısında unutulmuş olan haklarını alabilecekleri, gazete sahiplerinin ve idarecilerin böylece daha dikkatli davranması gerekeceği elde edilen bulgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kent gazetelerinin temsilcilerinin, BİK'in şube açmasıyla ilgili görüşleri, kent basını ile ilgili bir "son söz" olarak görüldüğü için, gazetecilerin bu konudaki görüşlerinin can alıcı noktalarına aşağıda yer verilmiştir.

Anadolu gazetesi genel müdürü ve EGC Başkanı Yılmaz Karaca (09.01.07):

"Bu kurumun Eskişehir'de faaliyet göstermesi elbette ki gazetecilik yapmak isteyenleri olumlu etkileyecektir. Çünkü BİK'in şubesi olan illerde bazı kıstaslar getirilmektedir. Bu kaliteli gazeteciliği kesinlikle teşvik anlamındadır. Resmi ilan dağıtımında bazı adaletsizlikler olmaktadır. BİK'in şubesi açıldığında, bu adaletsizliğin giderileceğine inanıyorum."

Burç gazetesi genel yayın yönetmeni Ferihan Özmen (12.01.07):

"BİK'in gelmesi tabii ki çalışanlar açısından iyi olacak. Neden iyi olacak? Çünkü basın çalışanı hem hakkını alacak, hem de iyi bir gazeteci olmaya çalışacak. Bileğinin hakkıyla bu işi yapanlar ve gazete çıkarıcılar açısından iyi olacak ama bileğinin hakkıyla yapmayanlar açısından kötü olacak. Çünkü bazı gazeteler sadece ilandan para almak gibi basit bir zihniyetle çıkarılıyor."

İki Eylül gazetesi genel yayın yönetmeni ve TGS Eskişehir temsilcisi Ali Baş (16.01.07):

"İlan kurumunun gelmesi ile bazı gazetelerin resmi ilandan alacağı payın azalması gündemde. Bu, bazı gazetelerin kapanmasına yol açabilir. Bu durum, kalan gazetelerin daha iyi olmasını sağlayacak gibi düşünüyorum. Gazetelerin kapanması ile gazetecilerin işsiz kalmayacağını da biliyorum."

İstikbal gazetesi yazı işleri müdürü Murat Taşkın (10.01.07):

"Eskişehir'de her yerde olduğu gibi mevzuatlara uymayan şeyler yaşanıyor. Örneğin basın çalışanlarını 212'den sigortalamamak gibi. BİK'in gazetelere çekidüzen vereceğini, bir disiplin getireceğini, bunun korkusuyla gazete patronlarının ve gazete idarecilerinin bazı şeyleri savsaklamayacağını düşünüyorum. Tüm bunların da gazeteleri daha iyi bir noktaya getireceğine inanıyorum."

Milli İrade gazetesi haber müdürü Sadi Seda (12.01.07):

"Biz *Milli İrade* olarak bayii sisteminden çok, abone sistemini uyguluyoruz. BİK abone sistemini göz önüne almıyor. Gazetem eğer Eskişehir'de 1000 adet satılmıyorsa, o zaman bana ilan verilmeyecek. Eskişehir'de, Sakarya ve *İstikbal* dışında 1000 adet satan gazete yok. O zaman gazeteler kapanacak. Dolayısıyla, gazete çalışanları arasında işsiz sayısı artacaktır. Umarım böylesi bir süreç yaşanmaz."

Sakarya gazetesi yazı işleri müdürü Hakkı Sağlam (12.01.07):

"Olumlu etkiler, kaliteyi getirir... Burada doğru dürüst satışı olan üç gazete var: *Sakarya*, *İstikbal* ve *Anadolu*. *Sakarya* gazetesi Türkiye'nin üçüncü büyük yerel gazetesi. Diğer gazeteler zaten resmi ilan için çıkıyor. 8000 satan *Sakarya* gazetesi de aynı oranda resmi ilan alıyor, 300 satan gazete de. İşte BİK'in açılması bu çarpıklığı önleyecek. Çünkü 1000 tane net bayii satışı olmayan gazete resmi ilan alamayacak. Böylece gazete sayısı, sekizden üçe inecek."

Sonhaber gazetesi genel yayın yönetmeni ve Türkiye Yazarlar Sendikası Eskişehir temsilcisi Rahmi Emeç (21.01.07):

"Basın İlan Kurumu yeni bir şey getirmiyor. BİK zaten, devletin getirdiği birtakım kıstasların uygulanmasını burada getiriyor. O zaman ne olacaktır? Tabii ki sigortalar yatıyor olacaktır. Üniversite mezunu kişiler çalıştırılacak, bu da yerel basının niteliksel anlamda kalitesinin artışına yol açacaktır. Sonuçta, BİK'in gelmesi işverenlerin kendilerine bir çekidüzen vermesini, o standartları yakalamasını gerektirecek; bu da, çalışanlara olumlu yönde yansıtacak ve nefes aldıracaktır."

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmanın amacı, Eskişehir kent gazetelerinin genel bir profilini, sorunlarını ve yayıncılık anlayışını ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Çalışmadan şu bulgular elde edilmiştir: Gazetelerin günlük net satış oranları açısından, kentin en yüksek tirajlı gazeteleri sırasıyla *Sakarya*, *İstikbal* ve *Anadolu* gazeteleridir. Kent gazetelerinde çalışan tüm personel içinde (sürekli yazar, muhabir, teknik personel, idari personel), eğitim düzeyi olarak en yüksek oranda üniversite mezunu kişilerin olduğu gözlemlenmiştir. Fikir işçisi olarak kabul edilen sürekli yazar ve muhabirler içinde, erkek fikir işçileri kadın fikir işçilerinin beş katıdır. Yine fikir işçileri içinde, 50 yaşın altında olanlar, 50 yaşın üstünde olanların dört katıdır.

Kent gazetelerinin sayfalarındaki ortak haber konuları ise şöyledir: Kent haberleri, yurt haberleri, dünya haberleri, ekonomi haberleri, spor haberleri ve sağlık/güzellik haberleri. Gazetecilerin bir kısmının EGC'ye (daha fazla oranda), diğer bir kısmının da ÇGD Eskişehir Şubesi'ne üye oldukları tespit edilmiştir. Gazeteciler içinde TGS Eskişehir temsilciliğine üye olanlar da mevcuttur. Kent gazetelerinin tümünün AA ve İHA'ya üye oldukları saptanmıştır. Ayrıca, gazetelerin büyük çoğunluğu, çevre il ve ilçelerde dağıtımına sunulacak şekilde satılmaktadır.

Kent gazetelerinin en önemli sorunu olarak, ekonomik sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yapılan gazeteciler tarafından, ekonomik sorunların hem çalışanların yaşam kalitesini hem de gazetelerin niteliğini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Bu sorunların oluşmasında özel ilan ve reklam gelirlerinin düşüklüğü ve devlet katkısının yetersizliği gösterilmektedir. Gazete sahipleri karşısında basın sektöründe sendikal hareketin ve toplu sözleşme seçeneğinin olmaması da, kent gazetelerinde çalışanların ekonomik sorunlarını çözememelerinin bir nedeni olarak belirginlik kazanmaktadır.

Paradoksal bir şekilde özel ilan ve reklam gelirlerinin azlığı, kent gazetecilerinin editoryal özerkliklerini görece de olsa koruyabilmeleri sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, kent gazetelerinin, yaygın medya karşısındaki temel yapısal farklılıklarını da ortaya koymaktadır. Editoryal özerklik, mümkün olduğu oranda gazetecilik etiği çerçevesinde kalabilme ve kamu yararını öne çıkaran haberlerin yapılabilmesini sağlamaktadır. Görüşme yapılan bazı gazeteciler, zaman zaman resmi kurumların editoryal işleyişe müdahale etmek istediklerini, ancak kendilerinin buna karşı bir duruş sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan gazetecilerin büyük çoğunluğu, artık, kent dinamiklerinin polis-adliye haberciliğinin çok önüne geçtiğini ve polis-adliye haberlerini ajanslardan aldıklarını belirtmişlerdir. Kent dinamiklerinin haberleştirilmesinde temel etkenler olarak, hem kendi bakış açılarının hem de Eskişehir'de örgütlü bir kent yaşamının güçlü olmasının etkili olduğu ifade edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde kent dinamiğinin önemli bir parçası olması gereken üniversitelerle, kent basınının etkileşiminin "yok denecek kadar az" olduğu gerçeği vurgulanmıştır. Buna karşın üniversitelerin varlığının kültür-sanat etkinliklerini arttırdığını, ancak gazetelerin bu etkinlikleri haberleştirmenin ötesinde, uzman kadrolarca kritik edemedikleri sonucunu ortaya koymuştur. Kimi gazeteler de, zaten okur profilleri içinde üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleri olmadığı için kültür-sanat sayfaları hazırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan gazeteciler yaygın medyanın, Eskişehir'de özel ilan ve reklam pastası çok küçük olduğu için Eskişehir'de gazete çıkarmayı düşünmediğini; düşünse bile, kent dinamikleriyle etkileşimde başarılı olamayacağını irdelemişlerdir.

BİK'in Mayıs 2007'de Eskişehir'de şube açmasına ise, gazetelerin temsilcileri çok olumlu yaklaşmışlardır. Gazeteciler, BİK ile hem gazetelerinin kalitesinin artacağını hem de çalışanların sosyal güvenlik haklarının daha iyi korunacağını düşünmektedirler.

Sekiz ay süresince izlenen gazete içerikleri (1 Haziran 2006-31 Ocak 2007) ve gazete temsilcileri ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden elde edilen tüm bu bulgulardan yola çıkılarak, Eskişehir basınının *kamu yararını* öne çıkaran bir eğilime sahip olduğu söylenebilir. Eskişehir'deki kent gazetelerinde magazin, sansasyon ve şiddetten uzak, kentteki rant paylaşımı, siyasi partiler, sendikalar, odalar, kültürel etkinlikler ile kent insanının sorunlarının temel alındığı bir yayıncılık yapılmaktadır. Bugünkü haliyle Eskişehir basını teknolojik açıdan zayıf olmakla birlikte, yayıncılık anlayışı bakımından tekelleşmiş yaygın medya karşısında alternatif bir yayıncılık anlayışını korumakta ve bu bağlamda demokrasi kültürüne hizmet etmektedir.

Bu yayıncılık anlayışının gerçekleşmesinde ve sürdürülmesinde ise, kent basınının "büyük sermaye" ile henüz tanışmaması gerçeğinin etkili olduğunu söylemek gerekir. Kentteki gazetecilerin maddi motivasyonlardan ziyade, manevi motivasyonlarla (gazetecilik etiği ve idealleri) gazetecilik yapabilmesi işin bir boyutudur. Diğer bir boyut da, Eskişehir'de örgütlü bir kent dinamiğinin güçlü olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, Eskişehir basınındaki gazetelerin sahiplik yapısı, kamu yararına dayalı gazetecilik yapılmasında, gazetecilere karşı olumsuz bir duruş içerisinde değildir. Bu durum, kent basınındaki sahiplik yapısındaki "küçük ve Anadolu kökenli sermayenin" (yarısına yakınında da gazeteci ailelerin sermayeleri mevcuttur) henüz "kamu yararının terk edilip, salt sermaye yanında bir yayıncılığı" teşvik edecek bir ideolojik gereksinimi olmamasıyla yakından ilişkilidir. Bu yüzden de, İstanbul kaynaklı yaygın basından farklılaşmaktadır. Hatta tam tersine, Eskişehir'de ne kadar fazla kent insanı ve dinamiği haberleştirilirse, gazeteler o kadar fazla satabilmektedir.

Dolayısıyla kent basınının, yaygın medyada olduğu gibi *"küresel sermayenin yanında bir ideoloji gereksinimi içinde olmamaları"*, kamu yararının sürdürülebilmesi ve demokrasi kültürünün geliştirilebilmesi için bir şans olarak gözükmektedir. Ancak görüşme yapılan gazetecilerin de açıkça belirttiği gibi, Eskişehir kent gazeteleri haber içerikleri açısından bir çeşitlilik sergilememekte, aksine birbirine benzemektedir. Bu açıdan bakıldığında, yaygın basında tekelleşme sonucu oluşan *"tektipleşme"* olgusu, Eskişehir kent basınında da yeterli sayıda ve nitelikte fikir işçisinin istihdam edilememesi sonucu oluşmaktadır. BİK'in Eskişehir'de şube açması ve dolayısıyla resmi ilanlar için gerekli kriterleri denetlemesinin, daha nitelikli ve yeter sayıda fikir işçisi istihdamını teşvik edeceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak yayıncılık anlayışı açısından Eskişehir kent basınının, kent insanını, kent dinamiklerini ve kamu yararını öne çıkaran bir yayıncılık anlayışına sahip olduğu, ancak haber içerikleri açısından bir çeşitlilik sergileyemedikleri görülmektedir. Eskişehir kent basını kent insanını, kent dinamiklerini ve kamu yararını öne çıkaran yayıncılık anlayışıyla, küresel sermayenin yanında yayıncılık yapan yaygın basından farklılaşmakta, ancak gazetelerin haber içeriklerinin benzeşmesi eşdeyişle, tektipleşmeyle de yaygın basına benzemektedir.

Kaynakça

ALANKUŞ Sevda (2000), "Yerelliğin İmkânları ve Yerel Medya", *Global Yerel Eksende Türkiye*, Der. E. Fuat Keyman ve A. Yaşar Sarıbay, İstanbul, Alfa Yayınları, ss. 295-330.

DAĞTAŞ Erdal (2000), "Yerel Kültürün Biçimlendirilmesi ve Yerel Basın", *RTÜK İletişim Dergisi*, Sayı:16/ Mart-Nisan, ss. 38-41.

GANNE Valérie (1992), "Günlük Basının Karmaşa Dolu Dünyası", içinde *Medya Dünyası*, Der. Jean Marie Charon, Yay. Haz. Korkmaz Alemdar-İrfan Erdoğan, Çev. Oya Tatlıpınar, İstanbul, İletişim Yayınları, ss. 159-165.

GEZGİN Suat (2002), *Medya ve Eğitimde Birikimlerim*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

GİRGİN Atilla (2001), *Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi Yayınları.

JEANNENEY Jean-Noél (2006), *Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi*, Çev. Esra Atuk, (İkinci Baskı), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

KAYA A. Raşit (1985), *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara, Teori Yayınları.

ÖZTÜRK Yaşar (1992), "Yerel Anadolu Basını", *Yerel Basın Kurultayı Bildiriler, Adana, Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları*.

TOKGÖZ Oya (1981), "Türkiye'de Yerel Gazetecilik Olgusu: Rolü ve Önemi", *Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yıllığı 1979-1980*, ss. 271-294.

TOKGÖZ Oya (1982), "Türkiye'de Yazılı Basının Yerel Olarak Gösterdiği Özellikler", *Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yıllığı 1981*, ss. 283-309.

TOKGÖZ Oya (1988), "Türkiye'de Yerel Basının Konumu: Rolü ve Önemi", *Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yıllığı 1981*, ss. 165-179.

TOKGÖZ Oya (2001), "Türkiye'de Yerel Medyanın Yapısı ve Örgütlenişi", *İletişim Dergisi*, Sayı: 9/Bahar, ss. 16-32.

ÜNAL Şinasi (1996), "Yerel Basın ve Sorunları", *Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı*, Cilt: 2, Sayı: 12, ss. 1068-1072.

VURAL Ali Murat (1996), "Yerel Kamuoyunun Kitle İletişim Aracı Olarak Yerel Basın", *Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı*, Cilt: 2, Sayı: 12, ss. 1053-1067.

VURAL Ali Murat (1998), "Yerel Basının Kamuoyu Oluşturma Gücü", *Yerel Basında Arayışlar ve Antakya Durağı*, Der. A. Murat Vural, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, ss. 7-18.

VURAL Ali Murat (1999), *Yerel Basın ve Kamuoyu, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları*.

Gazeteler

Ak Haber Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Anadolu Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Burç Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

İki Eylül Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

İstikbal Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Milli İrade Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Sakarya Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Sonhaber Gazetesi, 1 Haziran 2006-31 Ocak 2007.

Görüşmeler

AKYÜZ Ali (2007), *Ak Haber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İle Yapılan Görüşme* (8 Ocak).

BAŞ Ali (2007), *İki Eylül Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İle Yapılan Görüşme* (16 Ocak).

EMEÇ Rahmi (2007), *Sonhaber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İle Yapılan Görüşme*, (21 Ocak).

KARACA Yılmaz (2007), *Anadolu Gazetesi Genel Müdürü İle Yapılan Görüşme* (9 Ocak).

ÖZMEN Ferihan (2007), *Burç Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İle Yapılan Görüşme* (12 Ocak).

SAĞLAM Hakkı (2007), *Sakarya Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İle Yapılan Görüşme* (12 Ocak).

SEDA Sadi (2007), *Milli İrade Gazetesi Haber Müdürü İle Yapılan Görüşme* (12 Ocak).

TAŞKIN Murat (2007), *İstikbal Gazetesi Yazı İşleri Müdürü İle Yapılan Görüşme* (10 Ocak).